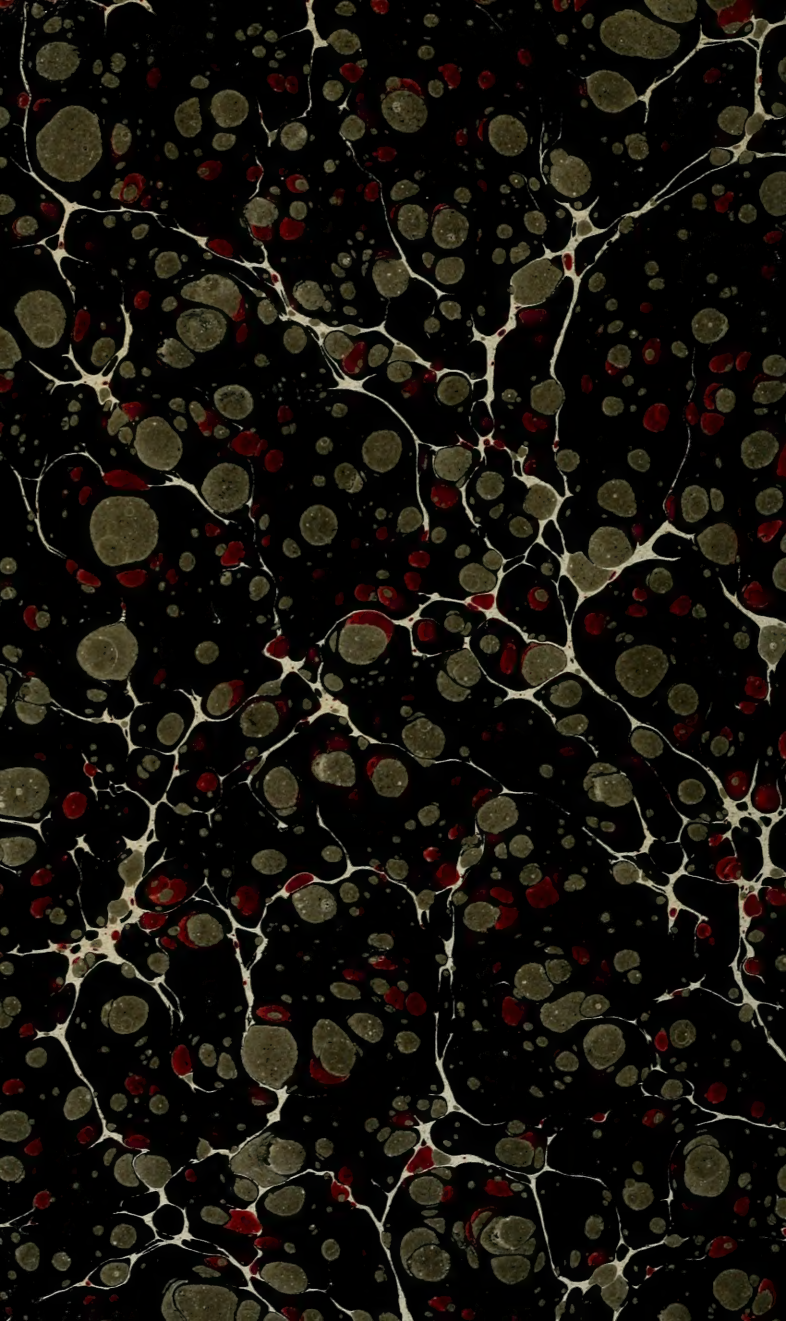
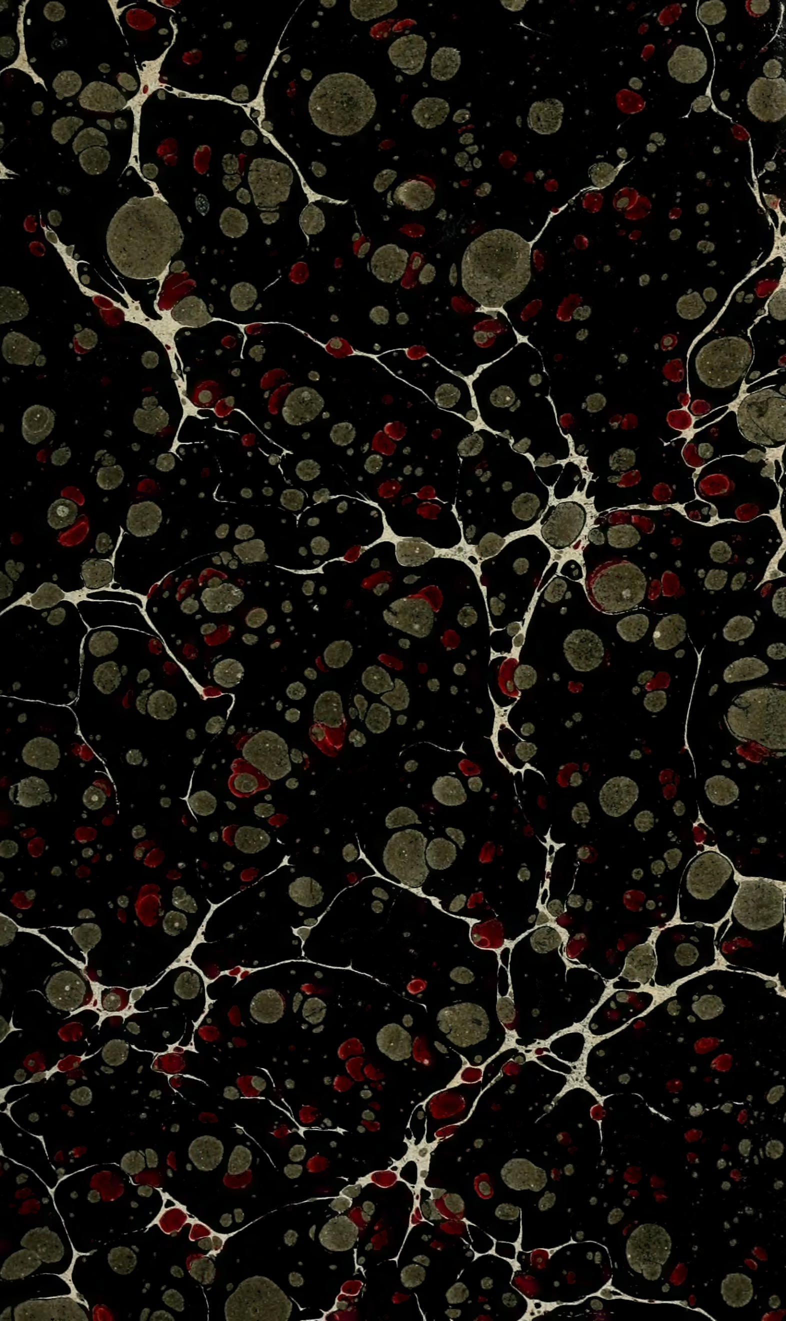

3 1761 06634716 2

CARL SNOILSKY

SAMLADE DIKTER

III

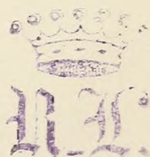
SAMLADE DIKTER

AF

CARL SNOILSKY

TREDJE BANDET

STOCKHOLM
HUGO GEBERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG
1904

SVENSKA BILDER

Gamle kung Gösta.

Vi läsa om Konung Gösta
I krönike-bok,
Guds underman, hvilken bräckte
Tyrannernas ok.
I häfden det första bladet
Hans anlete bär,
Hans bild med det långa skägget,
Så vördad och kär.

Hans hjässa är liksom silfret
I Eskils gemak,
Hans hand har vårt Sverge murat
Från grund och till tak.
När faror hans byggnad hota,
När tvedräkt är spord,
Vi höra som sorl ur grafven
Hans varnande ord.

Han är ej ett namn, en skugga
Bevarad på pränt;
Det är, som vi hade själfva
Sett honom och känt.
När mindre vårt land vi älska,
Han framför oss står,
En fader i sorg — med otack
Vi blekte hans hår.

Liksom vid hans knä vi suttit
Kring flammande härd
Och lyssnat till Dala-sagan
Om flyktingens färd.
Af ångest de späda hjärtan
Knappt vågade slå,
Då spejarnes lansar stungo
I gömmande strå.

Vi följt honom bland försåten
Och nöd utan tal
På vägen till kungastolen
I ärones sal.
Vi sett honom öppna stigar
Och rödja en vret
I skymmande skog af fördom
Och fåkunnighet.

I håret han grep de tredska
På afgrundens rand
Och mot deras vilja gaf dem
Ett fädernesland.
Den lön af ett yngre släkte,
Han bidat uppå,
Kom först, då han satt där bruten
Och gammal och grå.

Så ensligt och tomt det blifvit
I Mälareborg;
Sin fader den vilde Erik
Gjort blödande sorg.
Den starke, som frälst ett rike,
Ej kunde sitt lamm,
Sin fagra Cecilia skydda
För ofärd och skam.

Ej mera som förr vid lutan
Hans afton förrann,
Och bittert sig själf han sade
En olycklig man.
Drabanten vid dörren hörde,
Då midnatten teg,
Långt inifrån tysta salar
Den sömnlöses steg.

O, hade då ägt en stämma
Den ilande fläkt,
Som gått kring hans vida rike
Af snöfällen täckt,
Den fört till den gamles öra
I sorgernas stund
Välsignelser, rörda böner
Från tusendes mund!

Där klappade tusen hjärtan
På sal, som var lyckt:
Ett folk stod i vinternatten
Därutanför skyggt,
Hans tacksamma, fromma, svenska,
Befriade folk —
Ack, tungan var ännu bunden
Och sökte sin tolk!

Dess ädlaste gåfva, sången,
En boja än tvang,
Än drömde i språkets hjärta
Dess skäraste klang.
Det velat i toner smälta,
Den höge till tröst —
Ett stammande ljud blott smög sig
Ur öfverfullt bröst.

Mång' gyllene sträng alltsedan
Har språket sig fått,
Som spelats af vigda händer
I hyddor och slott,
Ja, dallrar för olärdt finger
Bland menige man —
Du klingande svenska tunga,
Nu sjunga du kan!

Men stundom när bäst vi lyssna
På tonernas gång
Och höra om forna tider
Din högstämda sång,
Med vemod vi måste minnas,
Hur sången var stum
För honom, som bland de fria
Beredde oss rum.

Och lefvande för vårt öga
Då träder hans bild,
En fader, som allt för tidigt
Från barnen vardt skild,
Som gick, förr'n de ungas kärlek
Fått säga de ord,
Som nu genom åldrar ljuda
Från sången i Nord.

Kung Erik.

Sakta glida vimpelprydda båtar.
Mälarn speglar röda aftonskyn.
Åror plaska under valthornslåtar.
Löfskog doftar invid vattnets bryn.
Fäll nu åran, slupen lägg på svaj —
Vagga utan mål en natt i vackra Maj!
Valthorn, tystna nu,
Eko, lyssna du:
Kung Erik leker på luta.

Konung Erik på sin luta leker,
Lutan lagd på silkesstickadt knä.
Och den hvita handen välljud smeker
Fram ur silfversträng och cederträ.
Liten Karin lyssnar tyst därpå,
Tills i hennes ögon stora tårar stå.
Är herdinnan min
Icke glad i sinn'?
Kung Erik leker på luta.

Fruktar du försåt ifrån min broder,
Hertig Rödskägg — Säg, min tankes sol?
Än jag håller fast i rikets roder,
Än jag sitter på kung Göstas stol.
Till dess dagen purprar bergets hatt,
Låt' oss älska blott i vårens ljusa natt!
Det är långt igen
Än till morgonen —
Kung Erik leker på luta.

Liten Karin, unge kungen ber dig:
Blif du min och Stockholms borg du får.
Säg ett ord — och jag guldkronan ger dig
Att förblekna kring ditt gyllne hår.
Jag är Erik, vackra drömmars kung:
Smidd af månestrålar känns ej kronan tung.
Gråt ej barnet mitt,
Så blir riket ditt!
Kung Erik leker på luta.

Drottningholm, 1870.

Djursholm.

Det ståndar ett slott vid Östersjö,
Dess murar skina,
Och fastlandsstränder och skärgårds-ö
Det kallar för sina.
Sin skatt af fiskarnes lekar
Det hämtar ur glimmande vik
Och under knotiga ekar
Är skogen på högdjur rik.

I porten, där vapnet af huggen sten
Dess hvalfbåge kröner,
Står slottsfrun och väntar i aftonsken
Med döttrar och söner.
Så hälsade honom hans kära,
Då förr han ur sadeln steg ner,
Då hemåt han lände med ära,
Den ädle Herr Gustaf Banér.

Här står hon nu, som hon ofta stod,
Med barn och blomma,
Hans maka af Sturarnes trogna blod,
Kristina den fromma.
Hon skyndat i förväg att smycka
Hans sal och borgstugukvist;
Djursholm, du som hägnat hans lycka,
Nu kommer din herre förvisst!

Han kommer, men utan glädtigt larm
Af hornskall från grinden.
Där håller stilla en dyster karm
På gården vid linden.
De tigande tjänarne fatta
En börda af svartmåladt trä,
På granrisets hackade matta
De sträfva med sviktande knä.

Så vänder han hem till sin fäderneborg
Från hårda öden;
Af rättarsvärdet på Linköpings torg
Gjord fri i döden.
Att stöda en vacklande krona
I delo med tiden han stred —
Sin trohet, sitt misstag att sona,
Den slagne sitt hufvud lagt ned.

Med faderlösa, tio i tal,
På armen sin sista,
Ledsagar Kristina till sorgklädd sal
Den älskades kista.
Se'n Danderyds grafhvalf sig slutit
Kring stoftet en dag eller två,
Från godset, den döde förbrutit,
Med barnen vid hand skall hon gå.

Den sörjande modren öppnar sin famn
Och tröstar så dessa:
»Ej höfves det er för er faders namn
Att sänka er hjässa.
Här tagits af omilda händer
Hans lif och hans gods — men ej mer:
Med äran till grafven han länder,
Min herre, Gustaf Banér.»

I gråt försmälta vid fadrens bår
Små flickor och gossar,
Blott lille Johan kväfver sin tår,
Hans öga blossar,
Han knyter sin hand uti vrede:
»Jag lofvar, när vuxit jag har,
Att hämnas en gång på den lede
Tyrannen, som dräpte vår far!»

Då reser hon sig i sitt änkedok
Den ädla Kristina
Och räcker högtidligt Herrans bok
Omkring till de sina:
»På knä, mina barn! Så ljuder
Ur himlens saliga fred
Martyrens stämma, som bjuder
Er här inför mig att gå ed.

»Ty svärjen honom att på hans mull
Ej hat skall näras,
Ej afvog sköld, för er faders skull,
Här hemma bäras!
Bevaren för hämnd edert hjärta
Så rent som för blodskuld er hand;
Då spirar väl endräkt ur smärta
En gång i vårt sargade land!»

Sin panna med förtidigt hvitnad lock,
Som sorg förtunnar,
Hon lutar ner mot sin barnaflock,
Mot snyftande munnar.
I barnsliga hjärtan hon gjuter
Sin balsam, moderligt van,
Och intill sitt sköte dem sluter,
Men främst bland dem alla sin Jan.

Hvita frun.

I.

Då Ardala klockor ringa till pingst,
Herr Karl af Södermanland
Styr nedåt backen sin holsteinerhingst
Mot blånande Båfvens strand.
Hans panna är mörk som en ovädersnatt.
På raggig dvärghäst, ystert, gladt,
Sexårig ryttare utan tadel
Trafvar i jämnhöjd med fadrens sadel.

Med blottadt huggsvärd och uppspändt rör
En hotfull ryttarevakt
På afstånd skymtar, bakom och framför,
Och ger på hvar buske akt.
Behöfves icke — vägen är klar.
Iskall förfäran som förbud far.
Målet är vunnet och trotset brutet
Och torget i Linköping blodbegjutet.

På vägen ofta bland björk och al
De färdats förbi någon borg;
Men ingen kom ut att hälsa herr Karl,
Ty släkten där inne haft sorg.
Bak luckorna flämtade höga ljus
I stumma, svartklädda adelshus.
Förgråtna ögon ur fönsterspringor
Mot ryttarne riktats som uddhvassa klingor.

Men borta i byn stod folket vid grind
Och hurrade friska tag.
Då lade sig fåran på bister kind
I rynkor af välbehag.
Stränge herrn under jubelbrus
Tog en klunk öl utur bondens krus:
Och pilten så hurtig och sex år bara!
Det var ett *Gud signe* och *Gud bevara!*

I moln af damm bär det åter af.
Den lille reder sig rask.
Snart hofvarne bullra i saktadt traf
Bland flottbrons gungande plask.
I aftonguld ligger Båfvens sjö
Och Vibyholm på sin trånga ö
Sträcker emot dem de tvenne flyglar.
Nu lämna vid trappan de sina tyglar.

Där nere bugande fogde står
Med nyckelknippan i hand
Och blottar ödmjukt sitt hvita hår
Och sväfvar på målet ibland.
För hertigens stålblick och roffågelsnäbb
Det flödande talet råkar i ebb,
Ty Karl han ser genom dubbla murar
Och pröfvar räkenskaper och njurar.

Tvärt klipper han af allt fjäsk och snack.
Orörlig står man och stum,
Tills ljudet af sporreklirrande klack
Dött bort i hans inre rum.
På pannan, som ljusnade nyss i byn,
Man åter varsnat oväderskyn;
Hårtestarne öfver de djupa vecken
Dem hade han rubbat — ett dåligt tecken.

Här finns blott ett enda frimodigt bröst,
Till hvilket ej fruktan når:
Beständigt klingar den lilles röst
I trappa och korridor.
Än svinner han in i en fönstersmyg
I salen med pressadt gyllentyg,
Än är han i öfversta torngemaket,
Där flöjeln gnisslar på koppartaket.

Liksom förstenad man ofta stod
Vid fadrens bannor och hot,
Men detta älskliga unga blod
Hvart hjärta vill flyga emot.
Ute i borgstugan efter hand
Knektarne lossa på tungans band;
Den lille far ut och in som en svala.
De akta det icke — de hviska och tala.

Den gamle Jesper af gårdens vakt
Och Joakim hakeskytt
Ha kloka hufvu'n tillhopa lagt
Och döma om gammalt och nytt:
I Linköping var det en ynkelig färd.
På himlen stodo brinnande svärd,
Kometer och järtecken om hvart annat,
Och Motala ström midt i loppet stannat.

Men Jesper nattvakt, gammal i gård,
Med visdom i tandlös mund,
Som vankar med lur och med hillebård
Kring slottet på enslig rund,
Han menar det blir väl värre än,
Ty *hvita frun* har vist sig igen
I natt som var, just mot hanegället,
I västra flygeln på vanliga stället.

»I gula kammarn — månen sken klart
Och sjön låg alldeles blank —
Vid fönstret stod hon där uppenbart,
Så dödsblek, så lång och rank.
Med händerna famlade hon omkring,
Liksom hon tvättade någonting —
Af ångest jag tappade bardisanen;
Då var hon borta och så gol hanen.

»Hvad bådar det, tror I? Jag tiger, jag.
Ej vet jag, om ryktet har rätt;
Det glunkas hon byker till domsens dag
En trasa ur Linköpings tvätt.
Det blodet, det blodet på Linköpings torg
Skall bringa landet jämmer och sorg.
De mäktige styra de och ställa,
Men sist få vi stackare allt umgälla.

»I natt hon kommer nog en gång till
Och spökar för örlig och pest.
Hvad annat och större hon säga vill
Hans Furstliga Nåde vet bäst.
Hans Furstliga Nåde känner allt grund . . .»
»Din olycksgubbe, så håll då mund!» —
Kamraten hviskade, hemsk att skåda —
»Vill du om halsen bringa oss båda?»

Och skytten Jockum, af skräck förgjord.
I skymningen satt och skalf,
Som hade hertigen hört hvart ord
Igenom alnstjocka hvalf.
Gubben Jesper, med syn i behåll
Midt i natten för spöken och troll,
Ej mellan pelarne uppmärksammat
Hur gosseögon i dunklet flammat.

II.

Herr Karl han gångar med tunga fjät
Kring återljudande golf
Och knyter alltjämt på tankarnes nät,
Fast väktaren tutat tolf.
Sin not han kastade föga öm
I stridaste loppet af tidens ström:
Skall han i dess maskor en krona fånga,
Ej bara dödskallar, många, många?

Hans namn, det vet han, är en tyranns.
Hans vandring är skonslöst hård
Med rödjande yxa i Svea lands
Förvildade örtagård.
De klyftige säga att blott för *sig*
Han vållat blodbad och inhemskt krig,
Men fråga bonden för ro skull äfven
Hvad *han* väl tror om den hårda näfven.

Med trotset i adror af adligt blod
Väl härskareviljan fick makt.
Men tvingar till ro ej en sömnlös flod
I tinningens kala trakt.
Det stora fönstret med rutor i bly
Öppnar han häftigt. Skall dag ej gry?
Ett andedrag in i rummet strömmar
Af nattens svalka och vårens drömmar.

Nu sofver hans fagra Södermanland
I månskenets klara ljus
Med gröna rågar vid sjöastrand
Och röda timrade hus.
En kåre krusar i sakta fras
Ett stycke af Båfvens spegelglas.
Växlande dofter luften fylla
Från insjön och kryddgårdens friska mylla.

Ja, det är hans egen, hans svenska bygd.
Som slumrar i tillit och ro.
Trots herrarne, är det blott i hans skygd
De små vilja bygga och bo.
Det är hans land — ja, han andas det.
Från nylöfvad björk, från vårgrön vret
Det ångar en hälsning mot fönsterranden:
Du är min man, fast med blod på handen!

Från knappa tegar och låga tak
Bär natten drömmande tack:
Du, endast du, tog dig an min sak
Mot påfveträl och polack.
Min spirande tanke, min egenart
Du värnat med svärdet skarpt och bart;
Din gärning lärer jag aldrig glömma.
Du älskat mig — skulle jag dig döma?

Inför ett förborgadt tribunal
Herr Karl dock i natt har svårt:
»Jag kunde ej annat — det fanns ej val,
Här gällde det hårdt mot hårdt.
Min faders verk eller riksens råd,
Ettdera det gällde — då fejd utan nåd!
De syftat åt Sverges hjärterötter,
Och hufvu'na lades för deras fötter.

»Låt steglen sända sin vålnadshär!
Mitt hjärta ej bäfvan sport.
För detta fattiga landet där
Jag gjorde om hvad jag gjort.
Om blott det länder till Sverges väl,
Må skulden drabba min egen själ!
Min son en gång kan gå mera varligt
Och skona — när det ej mer är farligt.

»Min Gustaf Adolf!» Så sällspordt blid
Vardt glansen i ögonvrån.
Hans anlete, vittradt i storm och strid,
En känsla lyst upp: min son!
»Mig, gamle kämpe, de fruktat blott,
Men honom skänktes hvad jag ej fått.
Min son skall göra't — förlika sinnen
Och hälsas stor utan svåra minnen.»

Nu tryckes som bäst liten gyllenlock
I pösande kuddes dun,
Nu höter i sömnen åt flugors flock
En barnhand knubbig och brun.
Den bistre fadren i tanken ler.
Han ser lilla handen som sjunker ner
Tillbaka på täcket med ljuflig möda.
Ser kinderna blossa så äppleröda.

Då vaknar en oro han ej förstår;
Kan något fattas hans son?
Han glömde i säng honom se i går
Blott några rum härifrån.
Sin längtan står han ej mer emot
Och snart utåt gången smyger hans fot.
Det fjät, som häfden likt stålklang gömmer.
Når tyst på tå dit där barnet drömmer.

Nu är han vid dörren till litens bo.
I kammaren utanför
En smådräng snarkar i godan ro
Och hvarken ser eller hör.
Nu sänks mot kudden en grå mustasch —
»Himmel och afgrund!» Uppskrämd page
Hertigens järnhand i skuldran skakar:
»Sängen är tom! Är det så du vakar?»

En tum från ett rytande lejons gap
Är lifvet säkrare visst:
»De bortfört vårt unga lifsherrskap,
Du hjälpt dem, din satanist!
På sträckbänk, din hund, eller strax bekänn!
Vaker upp, vaker upp, I hertigens män!»
Nu genljöd huset af röster och vapen
Och yrvakna lupo knekten och knapen.

På knä vid tröskeln en halfdöd sven
Omfattar hertigens ben;
Då ropas i gangen: »här är jag igen,
Herre fader, tillgift åt Sten!»
Till spökrummet dörren är ställd på glänt,
Och liten prins, liksom intet händt,
Barfotad hastar till fadrens möte
Och tryckes i blinken intill hans sköte.

»Härut!» befaller hertigen så
Den svärm, som gången har fyllt,
Och skälfvande kysser han ögon blå,
Som hade bannor förskyllt.
Sin rustibus, blott i linnet klädd,
Han bär i famnen tillbaks i bädd.
Den lille hviskar uti hans öra:
»Nu icke vred! Allt I skolen höra.

»Den hvita frun i kammaren där
Vid midnatt plär gå ibland;
De mena att hon eder ovän är
Och önskar ondt åt vårt land.
Jag ville säga den frun ett ord,
Som skulle få henne kvickt i jord.
Det mörksens afskum jag icke rädes —
Låt henne komma! Gud är tillstädes.

»Jag vet jag borde haft edert lof,
Men slätt ingen fara ju var.
Till gula kammarn, då allting sof,
Jag smög mig — månen sken klar.
Där satt jag och väntade oförsagdt,
Men hvita frun hon tog sig i akt.
Så föllo mina ögon tillhopa —
Jag väcktes, då folket begynte ropa.»

Herr Karl han fröjdas vid piltens mod:
Där tändes ett hjälte-ny!
»Rätt så, mitt unga, mitt svenska blod,
Det kallar jag Vasa-gry.
Gå utan att blinka din raka stig,
Och helvetets makt skall ge tappt mot dig!
Vår sak skall segra — du skall fullkomna't...»
Men mot hans axel re'n gossen somnat.

Försiktigt han lägger sin börda ned
Vid ljus af gryende dag.
Hans älskling slumrar i rosig fred
Med afmätta andetag.
Då smälter sinnet hos järnhård man:
»O Gud, hur mig än du straffa kan,
Min skuld skall ej tynga på Sverges öde,
Han där skall blidka jämväl de döde.» —

Men nattens skuggor och spöken fly
Och dagen ögat slår opp
Och speglar strimmande arlasky
I gräsets pärlande dropp.
Det sjunger och glittrar vid insjöns strand —
Ja, det är det gröna Södermanland!
Herr Karl han gångar ur instängd kammar
Och andas doften från ungbjörkstammar.

Med spänstiga steg sin väg han tar
Kring holmens sorlande brädd
Och har ett vänligt *Guds fred!* till svar
Åt Jesper, som kröp där rädd.
Den gamle stackarn, som slutat sin rund,
Stod fastväxt kvar med gapande mund:
»Nej, maken såg jag då ej på länge!
Hvad i all världen kom åt den stränge?»

En natt i Augsburg.

I Augsburg jag en midnatt gick
I månens ljus.
Min skugga uppåt väggen smög
På Fuggers hus.

Den gamla staden låg i sömn,
En dikt i sten.
Med gaflar sirligt spetsiga,
I månens sken.

Och breda fönster glindrande
Med rutor små
Och ornamenter i gotik,
Af ålder grå.

Och stenansikten grinande
Och drakars gap
Fantastiskt läto mig förstå
Mitt främlingskap.

Men bäst jag vandrade omkring
I nattens frid,
Mitt inre öga såg en syn
Från svunnen tid.

Af mina fjät på öde torg
Ur slummern väckt,
Steg upp med sakta andesorl
En bortdöd släkt.

Patricier och handtverksmän
I djupa led,
Hvitklädda jungfrur, stadens rad
Med gyllne ked.

Och midt ibland dem, hög till häst,
Så ljus och mild
En segerherre, fromhetens
Och styrkans bild.

Och mödrar lyfte sina barn
I famnen opp
Att skåda räddaren från Nord
Och Tysklands hopp.

Hans fanor fladdrade för vind
    I blå-gult svaj
I de förtrycktas frihets-vår,
    I folkens Maj.

Och skarorna sig slöto tätt
    I hjältens hägn
Vid tusendes välsignelser
    Och blomsterregn.

Nu synen svann — på öde torg
    Sken månen ner,
Och jag stod ensam kvar, men ej
    Som främling mer.

Jag kände, att här borgarrätt
    Jag också fått,
Så visst som fosterland är mer
    Än torfvan blott.

Så visst som dygnets tomma lif
    Är endast dröm,
Men verkligt det, som ej förgår
    I tidens ström.

Så visst som oss till egendom
Och arf vardt skänkt
Hvad höge andar verkat stort
Och ädelt tänkt.

Ett stycke Sverge än jag såg
I stad och trakt,
Som Gustaf Adolf en gång vann
Med hjärtats makt.

Lützen.

De drabbat samman med dunder och knall
I höstdagens ljusningstimma.
Det smattrar från grafvar och dikes-vall,
Det blixtrar i gulgrå dimma.

Kanonen plöjer bland rök och damm
I åkern för blodigt säde,
Och fäktande fylkingar flyttas fram
Som brickorna på ett bräde.

Att segra, segra i dagens kamp
Är ringaste ryttares tanke
Ännu, då han fallande griper i kramp
Sitt tag om springarens manke;

Och pikenerarn riktar sitt järn
Ur markens blodpöl att stinga
Den öfverridande kyrassiern,
Som brusar på löddrig bringa.

Soldaten blindt in i faran går,
Att döda och dö är hans gärning,
Men fältherrn han ser huru spelet står
Och kastar sin tunga tärning.

Där är han, där syns han i sträckt galopp,
Se, plymen på hatten nickar!
I kyller hans jättegestalt söks opp
Af vänners och fienders blickar.

Sin sviktande flygel han själf för an
Och leder i handgemänget.
Han vågar sitt lif som en simpel man,
Och skidan är tom i gehänget.

Nyss var det höfdingen blott — i hand
Den korta stafven med tuben.
Med klinga dragen, med blick i brand
Nu Mikaël är det, keruben —

Nyss krigarekungen med rynkadt bryn
Behärskande drabbningens vimmel;
Nu ärke-ängeln, som slår ur skyn
Och vänder om till sin himmel.

»Framåt öfver grafven i segerfärd,
För oss filistéerna flykte!
Framåt med Herrans och Gideons svärd,
I dag våra mödor vi lykte!»

Han bärs som på stormens vingar framåt
I dimman, där salvorna braka.
Likt hagel det smattrar mot harneskplåt,
Och hästarne stryka tillbaka.

»Framåt, mitt småländska rytteri!
Framåt, mina tyska bröder!»
Förgäfves, förgäfves — de efter bli.
Då ropas det: »konungen blöder!»

I famnen på Pappenheims mörka tropp
Hann ingen den vacklande följa.
Det gula kyllret slöks ensamt opp
Af järnmännens rasslande bölja.

Ett anskri, som går genom märg och ben:
»O Gustaf, vår konung, vår fader!»
Med båda linjerna smultna till en
Gå rytande fram hans brigader.

Nu flyktar kroat och nu viker wallon
Och stupade manshögt begrafva
Friedländarens kallnade, stumma kanon —
Sin seger martyren skall hafva.

Det feltes ett ord i hans hjältedikt,
Det ordet, som kröner bedriften;
De sörjande veta att fylla sin plikt,
I blod ge de slutunderskriften.

De segrat. På fältet i skön parad
De hedra sin älskade herre,
Men fallna beteckna slagordningens rad,
De lefvande äro de färre.

* *
*

Vid Lützen, på bakgrund af aftonskyn,
Med dimmiga droppar på kinden
Jag såg det — en blodig, dallrande syn,
Som flyttades undan af vinden.

Junker Ulf.

I.

Där låg vid Mälarevatten,
I ekars och björkars skygd,
En släktgård, där farfars farfar
För första gången bröt bygd.

En adelig gård — fast utan
Diplom eller frälsebref,
Ty släkten med plogen och svärdet
Själf åtkomsthandlingen skref.

När först de röjde i skogen,
De sporde ej kung eller jarl,
Men gick budkaflen kring bygden,
Då ställde de häst och karl.

De förde ej klingande tillnamn,
Men kändes på skölden ändå:
Dess märke — *stående ulfven* —
Var med, där det gällde att slå.

För Engelbrekt, Sture och Vasa
På rätta sidan de stått,
Stormodiga jutekungar
De djärft under ögonen gått.

Men också för hvarje släktled
Där feltes en graf eller fler
I sockenkyrkan af gråsten
Inunder släktens banér.

Och mangen ljushårig yngling
Med klufven stormhatt lagts ned
Bland bråtar nere i Värend,
Bland stenrös på halländsk hed.

Så släktens yngste och bäste
För Sverge göto sitt blod;
Den breda strömmen af purpur
Vardt så en smalare flod.

Sist rann den i tvenne hjärtan —
En gubbe om sjutti år,
Hans sonson, en ljuslett yngling,
Som sett sin sjuttonde vår.

II.

Där satt nu den gamle Sven Ulfsson
På Ulfskog i fädernebo.
På väggen hängde hans pansar.
Hans slagsvärd från Stångebro.

Från länstoln sökte hans blickar
Den unge Ulf, som där stod,
En lefvande sammanfattning
Af fädernas kraft och mod.

Och vacker sedan! — På kinden,
Som friluftslifvet gjort brun,
Beskuggades friska rosor
Af blonda, gryende fjun.

Omkring den smidiga, raka
Gestalten sig kyllret göt,
Från skuldran till väpnade höften
Det blågula skärpet flöt.

Ej farfar kan ögat vända
Från ynglingens kära drag —
Att vara konungens småsven
Han reser till Tyskland i dag,

Till Gustaf Adolf den store,
Hvars bragder fylla en värld.
Ej drömmer om annat hvar yngling,
Som mäktar lyfta ett svärd.

Fast Ulf ej har åren inne,
Af synnerlig nåd han fått
En heder, som furstesöner
Därute ej skulle försmått.

I faran och segern sin herre
Helt nära han följa skall —
Den höge ej glömt hans fader,
Som föll framför Rigas vall.

Hvad farfar än innerst känner,
En darrning ej märks i hans röst,
Då nu han lämnar ifrån sig
Sin ålderdoms staf och tröst.

Se'n han sin ättling välsignat,
Högtidligt hans afsked ljöd:
»Du är den siste af släkten —
Var värdig i lif och död!»

Än finns i huset en tredje,
Som syns, då hästen förs fram:
Den unga Sigrid, en fränka
Af stående ulfvens stam.

Hon ilar framåt i förväg
Till björkarna bakom grind
Och ljusa tårstänkta lockar
Kring flickan flyga i vind.

Ännu ett farväl, ett sista,
Som andra ögon ej se —
Oskyldiga läppar mötas,
Då löften de taga och ge:

»Och skall jag än vandra igenom
Sju kungaland, är jag din!» —
»Väl femton år ibland rosor
Jag vänta vill vännen min!»

III.

En lysande segersommar
Därute till ända gått;
I regn af kulor och lagrar
Den unge Ulf stod sig godt.

Nu hösten redan var inne
Och bort ur Frankens kvarter
Drog Gustaf Adolf åt Meissen —
Härhemma man visste ej mer.

På Ulfskog hos gamle Sven Ulfsson
I stillhet kvällen förrann
Och Sigrid läste för fränden
Ur rimmade krönikan.

Det tjöt och det hven kring knuten
Och dankarne brunno så matt;
Då ljödo hofslag vid gården —
Ur halfslummer gubben spratt:

»Hvem kommer så sent på kvällen?
Jag känner de hofvarnas dån!
Så trafvar den svarte Wallhof,
Som Ulf fick med härifrån.»

De sprungo båda till fönstret
Och Sigrid gaf till ett skri —
Liksom i en blåblek ljusning
En ryttare spränger förbi.

Ur stigbygeln foten lossnat
Och tyglarne glidit ur hand,
Den vacklande ryttaren griper
Mot fladdrande manen ibland.

I nästa sekund han faller —
»O Gud, det är gossen vår!»
Barhufvad, tvärs öfver hjässan
Han har ett gapande sår.

I blinken synen var borta.
De hörde blott höstregnets fall
Och från den länkade hunden
Ett ängsligt, utdraget skall.

Till golfvet segnade Sigrid
På knä mellan stol och bord
Och stammade halfhögt böner
I vildt förvirrade ord.

Men tyst vid familjebibeln
Den gamle till morgonen satt;
Han syntes tio år äldre
Allenast på denna natt.

I boken var sed att skrifva,
När någon såg dagens ljus,
När lifvet släcktes för någon
Af stående ulfvens hus.

Och långsamt, med ovan penna,
Vid bladets slut skref han ner
Ett kors och sjätte Novembris —
Nu fanns där ej plats till mer.

1894.

Herr Jans likfärd.

Rifna fanor, segertecken
Med en dubbelörn i vecken,
Täcka murens nakna kalk.
Dimmigt brinner vaxljusveke
Vid en enkel bår af eke,
I det halft förstörda koret
Ställd på svartklädd katafalk.

Där det matta skenet irrar,
Sjunken ögonhåla stirrar
Från det hvita örngottsvar.
Jan Banér, så nämns den döde,
Habsburgs skräck och olycksöde,
Wittstocks, Chemnitz' segerherre,
Sverges hjälte och försvar.

Flydd är nu det namns förtrollning,
Som gaf kraft och sammanhållning
Åt en brokigt blandad här.
Brusten är den blick, som tämde,
Mer än rättarsvärdet skrämde,
Spänd inunder fjäderhatten
I en trotsig soldenär.

Re'n kring högkvarteret skocka
Fräcka hopar sig och pocka:
»Prompt vår sold vi vilja ha,
Annars gå vi till Oranien,
Eller sälja oss åt Spanien,
Turken, Påfven eller Satan,
Bara han betalar bra.»

Midt i själfva upprorsflamman
Bergfast sluter sig tillsamman
Svenskars, finnars ringa flock.
Deras trogna tårar falla
Ned på fältherrns hand, den kalla,
På den vissna lagerkransen.
Virad om den dödes lock.

Att det kära stoftet värna
Håller härens bästa kärna
Vapenvakt kring hjältens lik
I en halfbränd by, hvars kyrka
Gömmer Sverges sista styrka,
Medan ute myteriet
Fyller allt med vilda skrik.

Upp de tunga portar springa,
Och mot golfvets stenar klinga
Svärd och sporrbeväpnad häl.

Det är män, som världen känner,
Lyckans svurne följesvenner,
Tysken, skotten och fransosen,
Utländskt värfvadt krigsbefäl.

Veteraner ärrbetäckte,
Ett i pansar härdadt släkte
I dens tjänst, som lofvar mest,
Trampande med breda sulor
Fridens skördar ned i smulor,
Högbestöfladt, stålomgjordadt,
Fruktadt mer än eld och pest.

Främst i denna djärfva skara,
Nalkas att dess språkrör vara
Gammal skottländsk höfvitsman.
Stödd på träben, se'n det andra
Ned i Lützens mull fått vandra,
Till den lilla svenska gruppen
Buttert rättfram talar han:

»Kavaljerer, vapenbröder!
Endast den som honom föder
Knekten lif och lemmar ger;
Om för Sverge han tar slängar,
Vill han ock se Sverges pengar.
Släppa till sitt skinn för intet
Gör han blott för en Banér.

»Utan knot intill det sista
Honom där uti sin kista
Vi i lust och nöd följt åt.
Nu, då han ej finnes mera,
Vi med värjan salutera
Eder unga krönta Fröken
Och gå sedan hvar sin stråt.»

Svensk och finne dystert tiga.
Äfventyrarena stiga
Sakta fram i tyst förbund,
Som de afsked taga ville
Af de drag, där eld och snille
Lyst för dem vid festpokalen
Och i segerns sköna stund.

Gamle skotten mulet bister
Stått och sett — nu ut han brister:
»Rynkar han ej ögonbryn
Som vid Wittstock sent på dagen,
Då hans här, så godt som slagen,
Ordnades till sista stormen?
Än jag ser det för min syn.

»Blek, med värjan sönderbruten,
Munnen järnhardt sammansluten,
Lyssnande han såg sig om.

Blott mot döden fram vi fördes.
Då på flygeln salvor hördes —
Det var Stålhandske med hjälpen,
Som i elfte timmen kom.

»Då begynte riktigt festen,
Sporrande den svarta hästen,
Flög Herr Jan från led till led.
Som orkanen gick attacken
Upp mot sachsarne på backen,
När de flydde ur sin vagnborg,
Hur vi sablade dem ned!»

På hans läppar talet stäckes —
Lyssna! Månn' i fjärran väckes
Wittstock-dundrets återljud?
Är det åskans djupa toner?
Nej, men kejsarens kanoner —
Mot det herrelösa lägret
Rycker fienden, vid Gud!

Allt förvirring är och häpnad.
Med förtviflans styrka väpnad,
Ger sig luft de svenskes harm:
»Må de fega och de fala
Gå till dem, som bäst betala!
Här vi hålla stånd så länge
Än en droppe blod finns varm.»

»Svenske herrar, tonen dämpen»,
Säger gamle höglandskämpen,
»Inga flera slika ord!
Den som vi i alla öden
Följt och älskat intill döden,
Fältherrn, som vi svuro lydnad,
Han finns ännu ofvan jord.

»Än ett värf oss står tillbaka:
Att bestyra och bevaka
Som sig bör hans jordafärd.
Re'n tillräckligt tårbegjuten,
Nu han väntar på saluten,
Och så sant jag heter Ruthven,
Den skall blifva honom värd.

»Kransen vissnat har kring pannan,
Men vi skära lätt en annan
Friskare, förr'n sol gått ner.
Den som här är äldst i graden
Tar befälet vid paraden —
Hären ställd på gamla sättet,
Som vi lärde af Banér!» —

Knotet tystnat. Ordnad, färdig,
Hjältens stora skugga värdig,
Under vapen hären står.

Ingen gärd hans stoft skall sakna:
Alla Wittstocks genljud vakna,
Wolfenbüttels segeråskor
Rulla stolt omkring hans bår.

Kristina.

I.

På sorggemakets svarta sammet
En solglimt faller från gardin,
I sneda strimman dansar dammet
Som pärlorna i ett glas vin.

I stormande och hädisk smärta
En kvinna finns här dag och natt.
Ett guldskrin med en hjältes hjärta
Hon tillber som sin enda skatt.

En liten flicka sammankrupen
På pallen dväljs vid hennes fot.
Det bor en sällsam glans i djupen
Af dessa stora ögonklot.

Hon vänder sida efter sida
I boken, som till jul hon fick,
Och Gustaf Adolfs segrar skrida
Förbi i Merians kopparstick.

Blott någon gång från bladen ilar
En flyktig blick, brådmoget klok.
Så kyligt undrande den hvilar
På gråterskan i änkedok.

Nu knackar det på dörren sakta:
Försiktigt, tyst den låtes upp.
På tröskeln syns en man betrakta
Med forskaröga denna grupp.

Utöfver kragens spetsar skjuter
Ett bredt och tvärklippt, grånadt skägg.
Den svarta silkes-strumpan sluter
Sig utan veck om kraftig lägg.

Sin hälsning med en hofmans vana
Till damen sirligt fram han bär,
Men något finns, som låter ana,
Att det är han, som råder här.

Som svar han blott får tårefloder;
Till flickan med sin bok i knä't
Han vänder sig från hennes moder
Och kallar henne Majestät.

II.

Det är fest på Mälarstränder,
Skott och jubel och trumpeter,
Vin-kaskader, äreportar,
Nya tyska härligheter.

Nyss den myndigvordna drottning
Förts högtidligt öfver torgen
Steg för steg på hvita gångarn
Till den gamla Vasa-borgen.

Blanka skådepengar regnat
Bland de trogna Stockholms-borna.
Och vid ingången till slottet
Hästen tappat silfverskorna.

Gråa murar halft försvinna
Bak brokad och draperier,
Mellan kronor skimrar vasen,
Styf af gyllne broderier.

Nu ej mer den bleka kärfven,
Som den stod på Uplands gärden.
Men i rang med örn och liljor
Känd och ärad öfver världen.

I den stora vida salen
Under tronens purpurhimmel
Högt hon synes, segerjungfrun,
Ofvan hufvudenas vimmel.

Riksförmyndarne, de gamle,
Lägga i den ungas händer
Frukterna af tolf års bragder,
Makt och skatter, nya länder.

Framför trapporna till tronen
Rad af hvita hjässor sänkes,
Som en silfverkrusad dyning
Böjs vid strand, där hvila skänkes.

Diplomatiskt och betänksamt
Söka främmande gesandter
Pejla hvarje blick, som strålar
Under kronans diamanter.

De i sina pannor hvälfva
Re'n latinska orationer,
Där en hymn till Nordens Pallas
Höjs på alla smickrets toner.

Sluge statsmän, edra Herrar
Bedjen att sin oro kväfva:
Tankar på ett baltiskt välde
Ej Kristina föresväfva.

Spetsen pennorna att skrifva
Hem till edra kabinetter,
Att i afton Gustafs dotter
Ger den bästa af baletter.

Vårdslöst där mot pelarn lutad,
Skön och spotsk och missbelåten,
Står en yngling, hvilkens hållning
Föga anger undersåten.

Det för hans skull är, som Stjernhjelm
Bråkat har sin svenska hjärna
Att till kvällens upptåg finna
Rim, som än mot udden spjärna.

Amaranth bak atlas-masken
Efter honom blott skall spana.
Liksom fordom på Endymion
Genom skyar såg Diana.

Där han skrider i gavotten.
Stolt och fri och obesvärad,
Skall han bära i sin ficka
Gåfvobrefvet på ett härad.

III.

Där en bro är kastad öfver
Bäckens smala silfverband,
Där går gränsen mellan Sverge
Och den danska kronans land.

Bredvid pålen, blågult målad,
Väntande en barnflock står,
Deras trogna, svenskblå ögon
Tindra under lingult hår.

De ha hört att drottning Kerstin
Skall förbi här inom kort,
Men de tro ej det är möjligt,
Att hon far för alltid bort.

Hvarför skulle hon dem lämna?
Hennes namn är dyrt och kärt,
Och en bön för hennes välgång
Var det första mor dem lärt.

Ha de ej för henne burit
En bedröfvelse så stor
Förra sommaren, då länsman
Ut till knekt tog äldste bror?

Fick ej sedan far för skatten
Släppa till den ena kon?
Att hon reser bort för alltid,
Fatta ej de små vid bron.

Hela morgonen de plockat
Blommor, röda smultronbär
För att visa drottning Kerstin,
Huru högt hon älskad är.

Hör, nu rullar det i backen,
Och nu syns ett moln af damm:
Kring den tunga guldkareten
Skymta fjäderhattar fram.

Utur vagnen ljöd ett löje,
Skärande och kallt som stål,
Och en fru med mörka herrar
Talte utländskt tungomål.

Vagn och ryttare försvunno
Borta på den andra strand.
Vid ett slag af kuskens piska
Barnen korgen släppt ur hand.

Blommorna i landsvägsdammet
Andades sin sista doft,
Röda smultron lågo spillda
Liksom hjärtestänk i stoft.

Drottning Kerstin, drottning Kerstin.
Sverges famn nu sluter sig,
Sverge, där jämväl den minste
Velat ge sitt blod för dig!

IV.

Hvi blir i hviskning hvarje ord förnummet?
Hvi dessa smygande och tysta fjät?
På sin förvandling väntar här i rummet
Ett stackars ensamt, jordiskt majestät.

På vissnad panna stora pärlor glida.
Men själen är att släppa stoftet sen
Och ryggar än för språnget i det vida,
Som droppen skälfver ytterst på en gren.

Och dock det bör ej kännas tungt att vandra,
Se'n lycka, makt och ära gått förut.
Du är så arm, Kristina Alexandra,
Då skådespelet lider mot sitt slut.

Med klangen af ditt sista guld förstummad
Vardt smickrets flöjtton, dina skalders röst.
Nu dör af lejda främlingar försummad
Hon, som sin tron haft rest i svenska bröst.

Hon hör ur töcknet af en dunkel dvala,
Hur re'n man skiftar hennes egendom,
Hur kardinaler lågt och ifrigt tala,
Hur klockor ringa i det stora Rom.

Än nattens febersyn alkoven fyller:
Se, hur de skymta i hvarandras spår,
Allt från den höge med ett blodigt kyller
Till glömda tjänare från späda år.

Och nu en landskapsbild — med friska björkar
En fager åbrädd vid en liten bro.
Den andra stranden skugga djupt förmörkar.
Hit kom väl aldrig hon förut? Dock jo!

Ur skuggan vill hon åter öfver spången.
Här hejdas hon af en osynlig hand.
Men hör den ljufva, underbara sången,
Som klingar från den ljusa, gröna strand!

Nej, detta är ej någon dröm. Hvem vågar
Att sjunga utanför, trots strängt förbud?
Ur dvalans slummer plötsligt väckt, nu frågar
Den döende, hvad det väl är för ljud.

En nordisk studiosus blott, de svara,
Som hvilat sig på trappan här helt kort,
Sin morgonpsalm han börjat sjunga bara,
Men om hon vill, han strax skall visas bort.

Han stör mig ej, han stanna må! hon säger
Och sjunker vaggad af den enkla ton
Med sluten blick tillbaka på sitt läger.
Hvad det blef ljust! Hur kom hon öfver bron?

De röde präster hviska med hvarandra
Och fatta forskande en kallnad hand.
Vid svenska ljud Kristina Alexandra
Förts öfver bron till obekanta land.

Vapenbröderna.

Douglas, Lilje, krigskamrater,
Hade delat samma tält,
Samma äfventyr och dater
På Germaniens segerfält.
Bägarns täflingsstrid och farans
Ej dem darra sett på hand,
Drufvans blod och ovänskarans
Fuktat deras brödraband.

Var den ene innesluten
Midt i fiendernas ring,
I ett nu var kretsen bruten
För den andres skott och sting.
Han, som ryckts ur dödens snara,
Såg sig knappt mot räddarn om,
Sade helt naturligt bara:
»Tänkte icke jag du kom!»

Pröfvade i hundra strider,
De ur ledet stego opp
Såsom höfvitsmän omsider
Och befallde hvar sin tropp.
Rika lagrar samfälldt brötos,
Lyckan guld och byten gaf,
Deras hårda händer knötos
Sist kring hvar sin fältherrstaf.

Sviktade den enes fana,
Kom den andre som beställd,
Att på större skådebana
Lösa in en gammal gäld.
Om den ene drefs till rygga,
Sågs den andres hjälparhär;
Tacken blef som förr det trygga:
»Tänkte jag ej du var där!»

Efter tretti års förbidan
Fick i Münster världen fred.
Douglas stack sitt svärd i skidan,
Och så gjorde Lilje med.
Hem de båda vapenbröder
Vände nu med bragders lön,
Skatter skördade i söder
Gjorde hvilan stolt och skön.

Skulle friden fjärma, skilja
Dem, som kriget så förent?
Det var ingenderas vilja,
Nej, så var det icke ment.
Endast i hvarandras grannskap
Hade gubbarne det godt:
Samma fagra Göta landskap
Prydde de med hvar sitt slott.

Tvenne borgar väldigt höga
Reste sig på hvar sin rand
Af Östgötabygdens öga,
På den blåa Roxens strand.
Lilje från sitt granna, rika
Löfstad öfver insjön såg,
Douglas' Stjärnarp gaf ej vika,
Spegladt midt emot i våg.

Än de kunde växla hälsning,
En och hvar uti sin sal,
Liksom förr, då hjälp och frälsning
Låg uti en snabb signal.
Bortom vattnet, genom kikarn,
Röjde de hvarandras hem
Liksom förr, då österrikarn
Låg i vägen mellan dem.

Kom en årsdag för ett minne
Från gemensamt segerlopp,
Högt på Löfstads, Stjärnarps tinne
Flagga gul och blå steg opp.
Falkonetens dofva tunga
Sade: väntad middagsdags!
Midt emot en blixt sågs ljunga,
Grofmäldt ljöd det: kommer strax!

Från den ena stranden stötte
Ut en vimplad farkost nu,
Gamle fältherrn rodret skötte,
Böljan snabbt han klöf itu,
Som då hotad vapenbroder
Förr han hastade emot
Öfver en af Tysklands floder
I ett regn af eld och skrot.

Grannen redan på sin brygga
Älskad gäst till möte var:
»Visste nog du kom» — den trygga
Hälsningen från forna dar!
Uppför breda trappor skredo
Vännerna till riddarsaln,
Silfverfaten stodo redo
Och den skummande pokaln.

Tappert som de höggo, stucko
För hans sak med skarpa stål.
Så de nu i botten drucko
Gustaf Adolfs minnesskål.
De som i hans fotspår trädde,
Fingo sedan ock sin del,
Konterfej, i pansar klädde,
Tycktes le ur ekpanel.

Gled så utan fors och fragga
Tidens ström i sakta mak,
Och som vanligt blågul flagga
Steg en dag från Löfstads tak.
Men kanonens stämma höjdes
Utan svar för första gång —
Stjärnarps fana fjärran röjdes
Sorgligt hissad halft på stång.

Bud det kom till gamle Lilje
Om hans grannes bråda slut.
»Ske», han sade, »Herrens vilje,
Lycklig den som gick förut!»
I sin sorg den buttre, stränge
Krigarns anlet lyste klart:
»Du skall icke vänta länge,
Vapenbror, jag kommer snart!»

Erik Dahlberg.

I.

På Corso vimlar Romas fina värld,
Och sprättar trängas i brokad och flärd
Att hälsa kurtisaner och prinsessor.
En blixtsnabb blick till en intrig bär frö
Och hattar lyftas, och i luften strö
Sin ambradoft de lockigt rika hjässor.

Här med sitt hof en rödklädd eminens,
En herde där från bergens blåa gräns
Och tiggare, som gnälla om hvarannan,
Än någon munk med radband och tonsur
Och än en olycksbådande figur
Med värja lång och hatten djupt i pannan.

I denna trängsel, detta sorl och larm
Två unga män ses skrida arm i arm
Hvarhälst som något finnes att beskåda.
Den blåa färgen i förvånad blick,
Bland söderns liflighet en tyngd i skick
Förråda dem — de äro nordbor båda.

Och dock hur skilde äro ej de två!
I enkel dräkt, med lockar som försmå
Frisörens konst, och kinden väderbiten.
Den ene vandrar ädelt allvarsam,
En krigare, men lärd att slå sig fram,
Om så behöfs, med pennan som med pliten.

Som han med dem en hemlig frändskap känt.
Han stannar vid antikens monument
Och granskar fogningen af jätteblocken:
Bland Forums grus står han så länge kvar.
I tankar sänkt, att följeslagarn drar
Otåligt harmsen honom sist i rocken.

Det är en yngling af ett annat skrot.
En finhyllt skott af gammal adlig rot,
Med bjäfs och band en yr och prålig junker.
Hans ögon sluka hvarje täck gestalt
Så ifrigt. som kamraten glömsk af allt
I skådande af Titi port försjunker.

Af Sverges unga segerstolta folk
Är detta par en Janus-bild, en tolk
Af strålande förtjänster, dunkla lyten:
Här kunskapstörst och manligt skön bedrift.
Där utländskt lån af glitter. guld och gift.
Här tyska bragder och där tyska byten.

Den äldres namn, af börden ej beglänst,
Är Erik Dahlberg. Utan sold och tjänst
I denna tid, då svenska vapnen hvila,
På resor följer han en ung baron,
Som för att dana sig för hofvets ton
Fått ut ur boet första gången ila.

Den unge friherrn talar: »Erik du,
Ha vi ej snart tillräckligt stirrat nu
På dessa grå, odrägliga ruiner?
I sådant kan du finna stort behag,
Men ryggen vänder du till muntra lag,
Till skälmska leenden och cyperviner.

»Vid lampan sitter du till dager ljus
Och på ditt papper bygger torn och hus
Och låter härar tåga, fästen falla,
Ändock jag mången svartögd fästning vet,
Beredd att gifva sig i hemlighet
För dig, som de »den vackre svensken» kalla.

»Förlåt, jag ser du rynkar pannan re'n,
I ordning strax att ställa till en scen
Som sist för Lauretta till exempel.
Säg ej igen du bryter vårt förbund,
Så skall jag dygdig bli af hjärtans grund
Och tråka genom dina gamla tempel.»

Vid Coliseum nu de båda stå,
Det kvällas hastigt, mörkret faller på,
En tung kaross med dån om hörnet svänger.
Omkring de svarta fålar spraka bloss.
Som åkte Hekate från Erebos,
Och präktigt klädd en neger bakpå hänger.

De se liksom på bakgrund af en dröm
I fackelskenets purpurröda ström
En kvinna, skön att kunna helgon fresta.
En ros, som i juvelprydd hand hon höll,
I samma ögonblick på Dahlberg föll,
Och vagnen var försvunnen i det nästa.

Den unge krigarn strök med handen lugnt
Ifrån sin kind en liten blodig punkt.
I det han sig till följeslagarn vände:
»På rosen satt en tagg, som rispat mig.
Tag detta som en varning, akta dig!
Här är stiletten kyssens nära frände.»

Den andre stod förvånad: »nå minsann!
Det var Olympia, förtrollerskan,
Hvars prakt och fägring hela Rom förblända.
Olympia, med furstar för sin fot!
En nick Fortuna gett dig från sitt klot —
Den lösta locken får du fatt kanhända.

»Ryck ej på skuldran! Större under händt.
Man hviskar hon är kejserlig agent,
Och mäktig är hon som beskyddarinna.
Jag känner en hon gjorde till markis —
Och om man ej på sådant sätter pris,
Är hon dock alltid Romas skönsta kvinna.»

Men Dahlberg log: »jag är en svensk soldat
Och gåfve alla söderns markisat
Och dess hetärer och dess herradömen,
För att få se ännu en ärlig gång
De fina välska herrarne på språng,
Som jag dem sett vid Jankowitz i Böhmen.

»Godnatt Cronstjerna! Tänk på mina ord,
Tänk på ditt namn och på vår gamla nord!» —
Till sitt kvarter han ensam ställde färden,
Sitt ritstift återfann och om en stund
Sitt hårda läger och sin ljufva blund,
Med bibeln och sitt svärd vid hufvudgården.

II.

»Hej, muntert lif och lustig karneval!
Upp med dig, eremit, och kom på bal,
Jag stjälper annars bläckhornet i boken!
Där ligga mask och mantel från i går,
Nå fort, att ej den sköna vänta får —»
Så larmade den vilde unge token.

»Du säger, att du re'n fått nog se'n sist;
Adjö då, tråkige herr moralist!»
Han ropade och ryckte till sig kappan —
»Jag svär att skämma din reputation
Och i den här agera din person!
Farväl!» — Som blixten var han utför trappan.

Ja, Dahlberg hade re'n fått mer än nog
Af denna yra, som ej ände tog.
Nu vill han resa — hans beslut är fattadt.
Ifrån sitt sällskap säger han sig fri:
Åt karnevalens fantasmagori
Förliden natt han sista gången skattat.

Likt fjärran toners brus det ännu gnyr
Uti hans öra, ännu tanken styr
Sin väg bland hopar, ystra, glädjedruckna.
Än ser han dyka upp ur maskers haf
Den fagra fresterskan, som rosen gaf,
Med krumma horn bland lockarne förstuckna.

Från hennes läppar ljöd som trolsk musik:
»Jag älskar dig, jag gör dig stor och rik!»
För kärft kanske den sköna bort han stötte,
Ty då i vimlet åter hon försvann,
En afskedsblick, där genom masken brann
Ett oförsonligt hat, hans öga mötte.

På minnets envishet till hälften vred,
Han sätter sig vid arbetsbordet ned,
För tankarne den bästa hvilostaden.
I dessa papper ligger sammanförd
De långa mödors fåfängt mogna skörd.
För resan ordnar han de strödda bladen.

Det bär mot nord. Han finner sig för god
Att lefva fritt hos adligt öfvermod,
En brytning, inser han, är oundviklig.
Ur junkerns börs, då snart de skiljas åt,
Han ärnar icke taga mot en plåt
Utaf den resehjälp, som lofvats riklig.

Alltså mot nord! Han skall nu vända dit
Med frukten af sin obemärkta flit,
Med planer till palats, han ej skall bygga,
Till härtag, hvilka han ej leda skall,
Till fästningar, som ej det blir hans kall
På Sverges gräns att mura klippfast trygga.

Men lika godt! Långt hellre okänd gå
Och bygga slott och fästen i det blå
Och drömma luftig storhetsdröm — på svenska,
Än att på verklighetens skådeplats
Beundrad timra skimrande palats
Som tjänare hos herrar utomländska.

Det knackar på hans dörr. »Holla, hvem där?»
Ett viktigt bref med stort sigill det är,
Af posten bragt på särskild anbefallning.
Han öppnar det och skiftar plötsligt färg:
Ett bud från själfve Arvid Wittenberg!
Han läser det med blodet högt i svallning.

Marskalken skref: »med freden är förbi,
Från Pommern in i Polen bryta vi,
Sitt land får ingen lämna nu i sticket.
Ert stora värde känner kungen väl
Och ämnar er ett ansvarsfullt befäl.
Ni är nödvändig. Res på ögonblicket!»

Det var en nordanvind i detta bref,
Som med sin friska ande sönderref
Det kvalm, som tungt kring Romas kullar hängde.
Uti Italiens yra karneval
Det var en svensk kavalleri-signal,
Som smattrande igenom sorlet trängde.

Det stormade i Dahlbergs krigarbröst,
Det var det gamla fosterlandets röst,
Som talat till sin trogne son: »var färdig!»
Till kyrka vardt det enkla arbetsrum,
Han låg på knä med blick af tårar skum:
»I lif och död dig, moder, alltid värdig!»

Och nu till verket! Sverge gett appell.
Det gäller snöra ränseln re'n i kväll
Och så i första gryningstimmen resa.
Till Cronstjerna ett skriftligt afsked än:
»Vi hafva krig. Far hem, blif man igen!
Här dväljas endast dådlöshet och nesa.» —

Då hvarje gata än var mänskotom,
En vetturin i traf for ut från Rom.
Det bar mot nord på morgontöcknig bana.
I eld och purpur solens klot steg opp,
Scirocco-dimman kring Soractes topp
Vek undan för en kraftig tramontana.

Men djupt i staden höll sig dimman kvar,
Som skylande för dagens ögonpar
Det hemska minne, natten efterlämnat.
Uti en gränd låg sträckt en okänd man,
Inunder kappans veck hans blod förrann
Ur sår, som hämnden åt en annan ämnat.

Aurora Königsmark.

I.

Augustus, boren af Saxen
Och Polens valde monark,
Oss krönikan lär om den kaxen
Att han var omänskligt stark.

I Dresden visas allt ständigt
För gapande eftersläkt
Den hästsko, som högst-egenhändigt
I tvänne hälfter han bräckt.

Lik Herkules spännande höften
Och lutad mot klubbans skaft,
Han bröt ock de starkaste löften
Med rentaf ohygglig kraft.

Hans folk slet upp sig, förstördes
För att betala hans lyx,
Men halfgudens bröst ej rördes,
Han var som stålsatt i Styx.

Naturligtvis måste han kriga —
Han var nu engång så stark!
Men vände från Clissow och Riga
Tillbaka till Pillnitz' park;

Ifrån Dünamündes murar
Till jaktmark af nymfer full
Att dyrka upp jungfruburar
Med Herkules-klubba och gull.

Som hjorten och vilda svinet
De sköna föllo i strid,
Ty dygden var skör som porslinet
I August den starkes tid.

Ej blott af namn på herdinnor
Den långa listan bestod;
Där funnos fröknar, grefvinnor
Af världens blåaste blod.

Ditt namn, af lagrar omgifvet,
Där möter oss, Königsmark!
Förgäfves du stred, står där skrifvet —
Han var nu engång så stark!

Den firade fröken Aurora,
Ett under af vett och behag,
Sett småningom ätten förlora
Hvar skärf af bytet från Prag.

Familjens grafkor i Stade
Med multnande fanor bland damm
Var allt hvad den ensamma hade,
Se'n reduktionen gått fram.

Hon, stjärnan i krönta kretsar,
Hon skulle nu tigga om stöd,
Med rosiga fingerspetsar
Af nåd få bryta sitt bröd!

Som sällskap åt en prinsessa
Kanhända i tukt och tvång
För snubbor sänka sin hjässa . . .
Hon, Königsmark! — *Allons donc!*

Hvad eljest? Rufva på minnen
Kanske i ett adligt stift,
Då redan hon vant sina sinnen
Vid världslifvets ljufvaste gift!

Det högdragna fältherreblodet
En stund henne upprätthöll;
Men ack, så svek henne modet...
En snyftning af harm — och hon föll.

Ifall hon gett efter för hjärtats
Försmäktande, brinnande bön,
Af världen hur skulle hon svärtats,
Som redan var snillrik och skön!

Hon föll ej så oförsiktigt;
En halfgud med konunganamn
Steg ner mytologiskt riktigt,
I guldregn till tjuserskans famn.

Med blygsel i hjärtat buren
Men stolt i hållning och skick
Hon gick att möta på couren
Hvar kall eller bortvänd blick.

Sitt folk hon ej kände tillräckligt!
Bemärkt af hans majestät,
Med smicker slafviskt och äckligt
Hon omgafs vid första fjät.

Drabanter, pager, hejduker,
De stodo som tända ljus.
Förnäma allonge-peruker
Sig sänkte med krypande krus.

Och hofvets damer i gala
De nego med finaste takt
Och dygderna djupast af alla —
Ty här var en verklig makt.

Den kunglige älskarens dyrkan
Lät hofvet sin plikt förstå:
»Behaget hylladt af styrkan»
Gaf ämne till mången tablå.

Dock sköna som hon voro flera
Som funnit för styrkan nåd;
Aurora var något än mera,
Hon visste ge kloka råd.

Hon fattade statens brister,
Ett rike hon kunde ha styrt.
Hon är min premier-minister!
Svor ofta kung August dyrt.

Så var nu förtjuserskan hunnen
Till höjden af glans och makt;
Och dock kring den sköna munnen
Hvad hemligt vemod, förakt!

II.

Aj, sådan förskräckelse öfverkom
Den värld som niger och bockar!
En plötslig stormby ruskade om
Styfkjortlar och skarlakansrockar.

Här lades för Sverges ynglingakung
Så länge giller och fälla;
Nu kom hans hämnd som ett snöskred tung,
Nu skulle menedarn det gälla.

Kung August i salen gick upp och ned
I slottet vid Elbes stränder.
Hvad var att göra? Han hjälplös vred
Herkuliska, hvita händer.

Han jagat på dörren samma dag
Sitt råd under onåd och snäsa,
Peruker vanda i härskarens drag
Hans vilja på förhand att läsa.

De varit hans lydiga eko blott
Och fingo nu bära vreden.
Så hade Aurora rätt dock fått!
Hon ensam talat för freden.

Från länstoln vid fönstret akt hon gaf
I liknöjd och lugn förbidan
Hur rasande utbrott följdes af
Omanlig och rådlös kvidan.

Skön var hon alltjämt. Det krigarblod,
Som fordom hos släkten brände,
En döende, dämpad rosenflod
Till kindernas rundning sände.

Den svällande munnen, förföriskt krökt,
Af finaste dun omgifven,
Hvar frestande nektar i grund försökt,
Men nu stod leda där skrifven.

Den glans, för hvilken sin själ hon salt,
I hjärtat hånfullt belog hon,
Mot egen fördel i full revolt,
Parti för fienden tog hon.

För svenskarne — samma råa nation,
Hon talt om med ömkande miner,
Och där en orättvis reduktion
Lagt hennes hus i ruiner!

Det fanns i nord en magnetisk nål
Som drog hennes heta begäran.
Hon vämjdes vid nöjets fulla skål,
Ty törsten, den gällde — äran.

Besjungen, beskrifven tusenfaldt,
I mörkblått och elghuds-handskar,
En segervinnare öfverallt
Mot saxare, ryssar och danskar,

Mot falska grannar ett ljungande svärd,
Men ren som en femtonårs tärna,
Stod Karl i en lumpen och lågsint värld
Att rätten och sanningen värna.

Kom skräcken till August med en stafett
Att åter det gått som vid Narva,
Då jublade hemligt Aurora: rätt!
Mer stryk är just hvad de tarfva!

Det värsta var kommet. Man fått besked
Att hjälten ej lät sig försona
Förr'n August vid hans fötter lagt ned
Sin polska guldpapperskrona.

Den stackars Herkules brydd tog an
Sin aldra lenaste stämma:
»Du, vackra väninna, allena kan
Oss hjälpa ur denna klämma.

»Aurora, låt spänna för i smyg,
Svep in dig i varmaste sobel,
Med löften in blanco till svensken flyg!
Mot dig han visar sig nobel.

»Du ensam, huldaste envoyé,
Kan finna de rätta orden.
För ögon som dina skall sig ge
Den vilda pojken från norden —»

Här sjönk hans röst till en hviskning ned:
»Och bli dina offer stora,
Om blott du köper en bättre fred.
Jag lönar dig kungligt, Aurora!»

Till hennes panna en flamma steg
Och ögonen ljungade klara,
Men djupt i sin styfva brokad hon neg
Och sade blott: jag skall fara.

III.

När skall jag se min hjälte —
Blå rock och läderbälte?
Du Sverges unga ära,
När kysser jag din hand?
Hvad rör sig i mitt hjärta
Af stolthet och af smärta?
Jag älskar Hans Kristofers
Och Otto Vilhelms land.

Din seger än mig gläder,
Du jord för mina fäder,
Som de ha vidgat, värnat —
Nu är jag främling där.
Med några penndrag plundrad
På ärfda herresäten,
Förskjuten och förgäten,
Jag har dig ändå kär.

Helt nyss den lömska ligan
Dig tänkte sönderstycka
Och bästa fälten rycka
Från den de trodde svag;
När dina murar höllo
Och när de falska föllo,
Då var jag svensk. Jag jublat
På Narvas, Dünas dag.

Ack, jag är blott en kvinna
Och ärans ljusa gamman
Jag vet står illa samman
Med min förgyllda skam.
Fast glans och lof mig följa,
Jag vill mitt hufvud hölja
För fläckfri hjälteyngling
Betäckt af bragdrikt damm.

Men knäböjd vid hans fötter
Jag kyssa skall hans värja,
Skall bedja och besvärja:
Min store kung, gör fred!
Den flärd och sken förtrolla
Låt honom få behålla
En krona utan aktning
Som självmant glider ned!

Han är ej längre farlig...
Men upp i öster stiger
En molnvägg ödesdiger
Af hemligheter full.
Jag vet hur faran heter,
Jag känner Patkull, Peter,
Låt mig få tala, varna
För din och Sverges skull! — —

Så svärmade Aurora.
I kalla nordanvinden
En tår vardt is på kinden
Inunder hennes flor.
På Polens hvita hedar
Det gick för snabba medar.
Till svenska högkvarteret
Kung Augusts fredsbud for.

IV.

Förgäfves hon företräde tiggt —
    Kung Karl sagt nej.
Väl Piper tog an sin min af vikt.
Men hjälpa förmådde han ej.

Inför en tillsluten dörr hon stått.
    Se'n mynt hon strött,
Men korsade bardisaner blott
Och menande leenden mött.

Kung Augusts kjortel-ambassadör!
    Af mången blick
Hvad sådana uppdrag gällde för.
Med blygsel lära hon fick.

Begrinad tyst af lägsta lakej.
    Dock fast hon stod:
Jag Karl skall se, om han vill eller ej,
Så sant som min afsikt är god.

På öppen landsväg i vagn hon höll
    En ändlös dag;
Ett isigt duggregn ur dimman föll —
Här skulle hon slå sitt slag.

Nu kom han i skridt utför backen ned,
    En rosenhylt
Och skägglös yngling, som Polens hed
Med dunder och dödsskrän fyllt.

På rykande hästhals smekte lätt
    Hans härskarhand.
Han kunde på samma lugna sätt
Fällt dödsdomen öfver ett land.

Här stod nu Aurora på dimmig led —
    En fager syn!
Från yppiga skuldror kappan gled
Och släpade sobeln i dyn.

Med knäppta händer framför sitt bröst,
    Som gjorde hon bot,
Med fuktigt öga, sväfvande röst,
Hon ställde sig ryttarn emot —

»Af nåd, ett ord!» — men han i hast
Föll in i traf,
Han knappt åt sidan ett ögonkast
Den sköna bedjerskan gaf.

Förbi för alltid förutan hopp!
Hon fick ett stänk
Af smutsen, som hofvarne yrde opp,
I pannan till afskedsskänk.

Ett hånskratt, dränkt i ett ångestrop,
Från läppen brast:
Så har jag då fått förnedringens dop,
Nu håller mig djupet fast!

V.

I Quedlinburg nu lifvet kryper
I nötta spår, med trötta steg,
Och vanan vallmodroppar dryper
På såret i en barm som teg.

Platt intet timar värdt att minnas;
Hur tidens väfstol stilla står,
Omärkligt silfvertrådar tvinnas
Ändock i stiftsfruns mörka hår.

Det är ej mer den jägarinna,
Den nymf med morgonrodnans namn,
Som flämtande var främst att hinna
En kronhjort djupt i skogens famn.

Ej längre i gavotten rör sig
Den växt, som hofvets afund väckt.
Junoniskt långsamt nu hon för sig
Med kambrik på sin svarta dräkt.

Den mogna skönhet August glömmer,
Af hvem är väl dess höst begärd?
En page kanske om henne drömmer,
Af sjutton årens trånad tärd.

För världen är hon blott en sägen.
Se'n ingen konung kommer hit,
Få äro de som veta vägen
Hän till en fallen favorit.

I politik vardt hon omöjlig
För sju år se'n — en evighet.
Hos svensken gjorde hon sig löjlig
Inför Europa — nog om det.

Här på ett gammalt slott begrafven
Hon dölja må sin stolthets sår
Och föra krumma herdestafven
Ibland en hjord af svarta får.

För gamla afundsjuka fröknar
Fredsstifterska hon nu får bli,
För hjärtan tomma liksom öknar
Med ett förtorkadt stamträd i.

Om rummen och om rangen tvister
Och tal om rober och paryr,
När det ej är om nästans brister
Och kammarjungfruns äfventyr —

Så lefves i den lilla staten
Hvar kväll då stiftsfrun tar emot
Vid l'hombrebordet och muskaten
Uti små glas på svarfvad fot.

Som slaf af konvenansens boja
Ett själlöst prat hon lyssnar på
Och hennes gröna papegoja
Gör sina inlägg då och då.

Men när hon nigit ut hvar fröken
Vid tornets dofva tio-slag,
Då komma tankarne som spöken
Och stanna kvar till ljusan dag.

Igenom rutan månen sneglar
På dystra, svartnade porträtt,
Venetianska gamla speglar
Och hennes målade spinett.

I lössläppt storm då sinnet svallar,
Som slipper på sig själf ge akt,
Och brännhet längtan återkallar
Förbleknad glans, förlorad makt.

Hon minnes hur hon allt förspillde
För att en känsla henne band
Till denne hårde unge vilde
Och till hans lika hårda land.

Liksom hon bjudit ut sig, hånligt
Affärdad nästan med en spark,
Gjord löjlig, löjlig outplånligt,
Hon, Aurora Königsmark!

Hon känner våt af smuts sin panna . . .
Behandlad som en landsvägsnymf!
Hon lefver blott för att förbanna
Allt svenskt som källan till sin skymf.

I sömnlös harm sig själf hon risar
Och hatets böljor rulla tungt,
Men nästa dag hon åter visar
Ett anlete, väl blekt, men lugnt.

Hon stänger inne alla lågor
Som härja i en pinad själ
Och svarar huldt på lena frågor
Om stiftets fru har sofvit väl.

VI.

Ett posthorn klang —
Med strutsplym i mössan morjanen sprang
Ur vagnen spänstigt till marken.
Från fröknarnas fönster stint beglodd,
Den svarte löparn med bref är betrodd
Af polske titel-monarken.

I stiftsfruns hand
Merkurius från Etiopens land
Lagt brefvet och lämnat rummet.
Med ifver, numera sällan spord,
Hon kastar sig öfver ett kungligt ord,
På länge icke förnummet.

Där stod: *mon cœur!*
Det falska smickret hon åter hör —
Men här finns annat på slutet.
En nyhet skallar som en fanfar,
En krigsbulletin från Moskows tsar
Föll ut ur brefkonvolutet.

Än het, än kall.
Hon stirrar på budet om Sverges fall.
Kung August förkunnar — Pultava!
Han andas idel triumf och hån
I kapp med Kremlinska klockornas dån,
Då Caroli makt de begrafva.

Hans fröjd är stor!
Den hårda fred, han så dyrt besvor,
Med trygghet nu korsar han öfver.
En sådan lycka gör nästan god:
Auroras minne har värmt hans blod —
Hon ock litet glädje behöfver.

»*Très-chère Aurore* —
Så skrifver han — hämndens timme slår
För all den smälek oss tryckte.
Min frände Karl med sin braskande dygd
Är glad att tigga hos turken skygd.
Farväl, Alexanders rykte!

»Med plump fason
Han skönheten skymfat i din person,
Se här den balsam jag sänder:
Läs detta flygblad — läs och njut!
Den svenske björnen har rasat ut
Och ligger bunden i Bender.»

Som i en dröm
Hon läser om slaget vid Worsklas ström,
Hur hjälten vardt öfvervunnen.
På blågula fanor dränkta af blod
Den moskowitiska Fama stod
Helt yr, trumpeten för munnen.

Hvar afundsam
Trumpeten kallat till festen fram
Att trampa i stoftet det stora.
Ett djupare fall från en större höjd
Såg världen aldrig. Är du nu nöjd
Och är du nu hämnad, Aurora?

Hur är det, säg?
Det mötet på smutsig vinterväg,
Det har du dock ej förlåtit?
Hon lutade sig öfver hvilstolns karm
Med hufvudet ned på sin hvita arm
Och grät så som aldrig hon gråtit.

— — —

VII.

Den flodbädd, hvilken hatet långsamt skar,
Stod plötsligt tom — ej mer dess vågor välla.
Som för ett jordskalf brast där fram en klar,
Kristallisk, icke anad hjärtekälla.

Ack, detta hjärta, som omättlig törst
Till världen och dess lockelser förödde,
Hur sprang dess djupa åder upp nu först,
Blott därför att ett litet folk förblödde!

Hon hade ju för hjältekungens skull
Sin ensamhet med aggets gift förpestat!
Hon trott sig se hans blick, af is-köld full,
Som visat svalget mellan dem befästadt.

Hon hatat honom — ja, med denna glöd
Som i sitt öfvermått är kärlek nära.
Då kurtisanen han sin dörr förbjöd,
Trots allt, hon svärmiskt älskade hans ära.

Det lysande, som hennes själ begärt,
Det stått så högt som norra stjärnesmycket.
Ohinnligt, oåtkomligt — ack, men kärt!
I denna stund hon kände först hur mycket.

Alltjämt hon skådar denna olycks-slätt,
Hvars namn med jämmer ropas ut vid polen;
Som hagelslagna skördar ligga tätt
De svenska döde, svartnande i solen.

Och alla dessa fångar, led vid led,
Den stolta här, som nederlaget döfvat,
Hon ser dem gå inom en dubbel ked
Af pöbelns hån — hon själf ett gatlopp pröfvat.

Pultavas blodfält, Moskows ärepport
Försvinna nu — hon skönjer glesa rader
Af röda stugor på en fattig ort
Bredvid ett slott som ägts af hennes fader.

Det är en klagan inom hvarje dörr,
En Rachels sorg, som aldrig vänder åter.
Det språk Aurora funnit simpelt förr,
Hur innerst kärt, fast ångestfullt, det låter!

I låga hem hon velat ingå rörd
Till dessa arma, dela deras vaka.
Hvar skillnad sjönk af bildning eller börd
Och endast denna landssorg är tillbaka.

Det vore ljuft att dröja hand i hand
Hos någon nedböjd maka eller moder
Och hviska ömt: han fallit för vårt land —
Hvem han ock varit, nu är han min broder.

Men nej — hvart band till detta folk hon slet,
Ej ens dess sorg får vara här gemensam.
Hvad hjärtat nu förrådt i hemlighet
Må Augusts älskarinna bära ensam.

Den man, som stämplat Sverges undergång,
Var hennes herre — hon har känt hans ränker
Och njuter än, liksom ett laga fång,
Sitt öfverflöd — vanäran af hans skänker.

Hans börs består ännu den efterglans,
Som Quedlinburgs salonger blekt förgyller.
Här gäller blott att visa takt och sans,
Då aftonkretsen snart gemaket fyller,

Man bringar för monarkens gunstbevis
Lyckönskningar. En världsdam fin och radig
Har svar till hands af ciselerad is:
Hans polska majestät är alltid nådig . . .

Men denna tröga kväll tar också slut
Och gula vaxljus brinna djupt i staken
Och fröknarna komplimenteras ut —
Då är hon fri, i slottet ensam vaken:

Betraktar liksom fordom mången natt
Hur öfver Harz sig stjärnehimmeln hvälfver.
På nordens sfär syns Karlavagnen matt.
Ett ovisst sken bland mörka skyar skälfver.

Så färglös, ödslig ligger dunkel jord
Och öfver fästet molnen ljudlöst draga.
Med hjältelifvets undergång i nord
Förbleknar ock Auroras lefnadssaga.

Och hennes hjärta blir så tyst och kallt.
Dess varma våg till källan återströmmar
Liksom hos en som har förlåtit allt,
Men också jordat sina bästa drömmar.

Olof Rudbeck.

Till C. D. af Wirsén.

Olaus Rudbeck, så kallades han,
De lärde herrarnes öfverman,
En bjässe på Upsala-slätten.
I katedralen båd' chor och hvalf
Af genljud skalf,
När han tog upp psalmen, den väldige jätten.

Vid Fyris bragte han allt å ban.
Hvad göras skulle han gjorde i sta'n
Som lärosätets kurator,
Och vivat ljöd från de ungas led
Hvarhelst han skred,
Den höga gestalten, på leriga gator.

Och kom han på fädernas samlingsrum,
Som skeppet bland vikande böljeskum
Han gick mellan böjda hjässor,
Med viljekraftens och snillets rätt,
Som den där lätt
I hvar fakultet kunde dugt till professor.

Som medikus var det han först steg opp,
Och lymfans gångar i mänskans kropp
Han blottat för vetenskapen;
Stred om sin upptäckt mot Bartholin
På vred latin,
Som Karl emot Fredrik med ljungande vapen.

För allt han räckte — han delte vård
Åt vettets växt i Athenes gård
Och liljans i örtesängar.
I toner ändades mödans dag —
I sångmörs lag
Den hvilande Herkules lekte på strängar.

Så hade han sysslat med många ting;
Men rastlös tanke, som irrat kring
Att pejla, forska och fråga,
Fick samlad hela sin spridda glöd,
Som sken och sjöd,
Till sist i en allt behärskande låga.

Den hette Sverge. Du nya tid,
Som hånar hans drömmar, glöm ej därvid
Att namnets klang var en annan,
Då än från Leipzigs och Warschaus dar
Den minste bar
Af gloria liksom ett skimmer på pannan.

Den svenske studenten i sliten dräkt
Bland fina främlingar trädde käckt
Till tysk och holländsk kateder.
Ett enda ord gjorde grinarn stum —
Romanus sum!
På yppersta bänken slog svensken sig neder.

Och svensk var Rudbeck som ingen mer.
Det gamla landet, där mången ser
Ett bördornas karga rike,
För honom var det bland snö och is
Ett paradis
Med mjölk och med honung, ett land utan like:

Det forna Atlantis med dygd och mod,
Där människosläktets vagga stod,
Ett urhem för ljus och bildning,
Där hugstore siare vuxo opp
Vid Fyris' lopp,
Då Hellas ännu låg i natt och förvildning.

En bägare bräddad af styrkans mjöd,
Som svämmande gjutit sitt öfverflöd
Af Cimbrer och Göter kring världen —
Från dem och till Lützens blå brigad
Hvad ändlös rad,
Som Svithiod sändt ut på den strålande färden!

Berusad af drömmen om sagans land,
Så svärmaren skapade efter hand
Ett kaos af dårskap och snille,
En bild af Manhem så fram han bar,
Ej som det var,
Men så som den blindaste kärlek det ville.

En skatt för lekman liksom för klerk,
På hyllan tronade Rudbecks verk
Hos bibeln med silfverknäppen.
Det lästes af konung och karolin,
Och bifallsmin
Om smala mustascherna spelte på läppen.

Och folket jublande gick i god
För diktens sanning — det kostat blod
Att träda drömmen för nära.
Ett nyktert tvifvel, om hviskadt blott,
Var högmålsbrott
Mot Svears och Göters uråldriga ära.

Ty hvarför tvifla? Med Karls drabant
Starkodders minne vardt åter sant
Vid Narva, i blixt och dunder,
Och fabelns härlighet gick igen
I kunglig sven,
Vid aderton år re'n en saga, ett under.

Nu Rudbeck själf var gammal och grå,
Men rak och oböjd han stod ändå
I aftonens tynande dagrar,
Och fläkten, som lekte kring gubbens kind,
    Var segervind
Helt varm ifrån söder med dofter af lagrar.

Än majestätisk han skred som förr
Vid orgelbrus genom dômens dörr,
Han skred bland de stores grifter.
För honom templet tillsammans band
    Hans Gud, hans land,
Hans tro och hans älskade hjältars bedrifter.

Och stum därute han kunde stå
Och se dess torn i det matta blå
Med kvällsol på koppartinne,
Som ginge hans tankar kring minnets hem
    På vakt för dem,
Som slumrat från bragder i marmorn därinne.

Själf var han ej färdig att söka frid:
Uti hans Atland, hans lefnads id,
    Det fattades ännu mycket.
Af hans berömmelses monument,
    I bild och pränt,
Där lågo än delar och väntade trycket.

Så satt han en afton vid egen härd
Bland hopade skatter ur forntidsvärld,
Klenoder för själ och öga.
I handskrift verket låg helt tillreds —
Han var till freds!
Allt annat i lifvet betydde nu föga.

Men tyst — ett anskri, ett väktarrop!
Med brådskande fötter en uppskrämd hop
Utefter gatan hörs trampa.
Ett eldsken ger dag åt de mörka hus,
Och i dess ljus
Förlorar sig skimret af forskarens lampa.

Se, lågan växer — med prasslande brak
Hon föres af vinden från tak till tak,
I kojor näring hon finner.
Det är ej nu några gårdar mer,
Ej ett kvarter,
Nej, jämmer och skräck, det är staden som brinner.

Det härliga templet i götisk prakt
Än bryter den rasande brandens makt,
En klipp-ö i haf af lågor.
Som nödrop sänder det klockors skall
Kring Fyrisvall,
Kring dagsljusa slätter och rodnande vågor.

Re'n slicka flammor båd' torn och skepp.
Hvem vrider rofvet ur härjarns grepp?
Hvem djärfves att lifvet våga?
Hvem tar befäl öfver rådvill här?
Det Rudbeck är,
Den starke, som låga kan sätta mot låga.

På Gustavianum, i brandens tjut,
Sin post han valde — här höll han ut,
Fast hettan glödgade plåten.
Han ledde försvaret med fältherrblick
Och hjälteskick,
Så själfve Kung Karl skulle varit belåten.

En klagan höjdes ur folkets brus:
»I Svartbäcken brinner professorns hus!»
Hans stämma med tordönsstyrka
Ljöd klar tillbaka ur rök och kvalm,
Som förr hans psalm:
»Mitt hus kan få brinna, men icke min kyrka!»

Hon brann icke heller. Han seger vann
I strid med härjaren man mot man
Att minnenas tempel värja.
Den väldiga stommen stod oskadd kvar,
Fastän dess par
Af prunkande spiror ej stått till att bärga.

Men så var ock segrarens styrka slut.
Ur Gustavianum han fördes ut
Med svedda kläder och lockar,
En bruten gubbe med slocknad röst
    I kraftlöst bröst.
Han bars bland ruiner och kolande stockar.

Åt sidan hopen steg vördnadsfull.
Då till en koja vid Svartbäckstull
Sin kosa nu tåget styrde.
På vägen Rudbeck fick se sitt hus —
    En hög af grus!
I askan af Atland än gnistorna yrde.

Hans lefnads gärning var ett fragment.
Hans ryktes tempel till stoft var brändt.
Atlantican kom till korta.
Det svällde en tår bak hans ögonlock:
    Han log ändock —
Den flyktiga skymten af svaghet var borta.

Han lyfte sitt hufvud, han såg sig kring.
Han fann sig i sina studenters ring.
På trofasta armar bäddad.
Hans läppar hviskande rörde sig:
    »Stor sak med mig!
Men kyrkan, den riksens klenod, hon är räddad.

»Mitt eget verk det är grus och mull,
Men Sverge, det vet jag, slås ej omkull,
Och därför jag tryggt kan flytta.
Om blott min kärlek — jag har ej mer —
 Står upp i er,
Så har gamle Rudbeck dock lefvat till nytta.»

Välsignande sträckte han ut sin hand:
»Gud skydde Carolus och vårt land,
Och, gossar, farväl med eder!»
I dörren ännu han afsked bjöd,
 Och vivat ljöd,
Men sakta, helt sakta, ur vikande leder.

I Ryssland.

Den ryske bonden lämnat sin plog
Och lurar med hand på hane.
Ett skott ur löfven i skymmande skog
Blir svenske kungens bane.

Se'n soluppgången de dragit förbi.
De långa, mörka kanoner,
Med blanka kyrasser gult rytteri.
Till fots de blå bataljoner.

På blöta vägar vid hästars tramp
De tunga vagnarna rassla,
Där skramlar betsel. där klirrar pamp.
Och kvistar knäckas och prassla.

Vid eftertruppen, där faran är,
Och bakhåll på snåren glänta,
Där följer Karl sin tågande här.
Där är han säkrast att vänta.

Gif akt, där spränger en smärt och lång
Gestalt, som fienden känner.
Liksom en kattlo hukad till språng
Sin hane bonden spänner.

Vid ögat redan han bössan höll,
För hjälten rågadt var måttet,
Då i det samma ett höstlöf föll
För siktet och hindrade skottet.

Bland bladen drog en isande fläkt,
Som komme Vintern, den kalla,
Som sade dess susande andedräkt:
Än får ej den mäktige falla!

Först vill jag andas frost på hans krans
Och rost på hans härdade klingor.
Först vill från steppen jag hämta till dans
De hvita, yrande flingor.

Hans fall på ärans och segerns höjd
Ej båtade Ryssland, mitt rike:
Först måste jag bädda i snön med fröjd
Den här, som ej hade sin like.

Frun pa Salshult.

Den bitande blåsten sveper hård
Utefter allén fram till Salshults gård
Emellan insjön och skogen.
Ett småländskt landskap i höst och slask
Med kråkor, som kraxa och leta mask
I fårorna efter plogen.

I sista strimman af blekröd sol
Ett dussin kvinnor i huckle, kjol
Så svarta som kråkor sig samla.
Däruppe vid gården kring förstubron
Där stå de och mena i dämpad ton.
De unga bredvid de gamla.

Sitt hufvudkläde de jämka på
Att snart inför frun på Salshult stå.
Välborna Sofia Drake.
Hon ensam för gården styrt och ställt,
Se'n med skvadronen ligger i fält
Jon Stålhammar, hennes make.

Och ryttarhustrurna veta försann.
Hon tröstar och hjälper som ingen ann'.
I dag de hit sig begifvit,
Ty socknen hört om en postiljon,
Som lämnat en brefsäck från major Jon:
Få se, hvad gubbarne skrifvit!

I låga salen en nigande flock
Ser skyggt omkring sig. I mörkblå rock
Kung Karls porträtt blickar neder.
Den nådiga frun dem till mötes går,
Hon ståtligt bär sina fyrti år
Och vänligt hon trugar och beder:

»Mor Brita — mor Anna, stig på! god kväll!»
Bak moderns klädning skymtar snäll
Och viktig en liten flicka,
Som kånkar med tidig hushållsdygd
På stånkan, rågad af gårdens brygd,
Och strufvor därtill på en bricka.

Så vankas det bästa: en bunt med bref,
Som djupt i Lithauen knekten skref
I lägret, vid stockeldens bränder.
En hälsning till hemmet i fjärran nord
Och månget rörande enkelt ord
Här läses för en i sänder.

Och hustrurna lyssna, en hvar på sitt:
»Ack, Herre Gud!» — här de gråta stridt —
»Så'n toker!» — här åter de skratta.
Men det är tvänne, som bref ej fått:
De stå vid tröskeln och stirra blott
Bekymradt ner mot dess matta.

Den ädla majorskan närmar sig nu
Med plötslig blekhet de tysta tu
Och vinkar: »kom Elin, kom Greta!»
Den kallade följer, bäfvande, skrämd,
Till kammaren, »unga herrns rum» benämnd —
Här få sitt öde de veta.

Hon tar deras händer, hon bjuder dem tröst,
Berättar — ack, själf med sviktande röst:
»Det varit ett slag därnere.
Vid Holofzin ryssen som vanligt lopp,
Men det tog hårdt på vår fattiga tropp;
Majoren saknar där flere.

»Pistol och Hurtig jämväl däribland . . .
Vi måste oss böja för Herrans hand!
Jag ock fått mitt kors att bära.
Kornetten, som alla ni hålla utaf,
Min gosse, den bäste som Gud mig gaf,
Jan Adolf, min glädje och ära . . .

»Då brefvet afgick, han lefde än;
Men kulan har icke fåtts ut igen
Och febern i såret bränner.
Nu lämnen mig litet allena här!
Så långt som uti min förmåga är,
Jag hjälper er se'n, stackars vänner.»

De gå. Vid en säng af hvitmåladt trä
Nu sjunker fru Sofia på knä
Och hjärtat kvider och klagar.
Här lärde hon gossen hans barndoms bön,
Här sof han, rödblommig, kraftig och skön,
I flydda lyckliga dagar.

»Min vackre, min tappre! Ske Guds behag!»
Och ned öfver bäddens öfverdrag
De brännheta tårarna dugga.
»Min gosse, kanske är du re'n i hamn,
Kanske jag bara sträcker min famn
Emot ett minne, en skugga!»

På dörren en bultning, ifrig och kort —
Hon stryker häftigt tårarna bort.
Åt folket i kväll skall hon baka
Och rättarn väntar att order ta
Och kokerskan också besked vill ha.
Raskt ut i lifvet tillbaka!

Med högburet hufvud träder hon ut.
Står gubben hennes mot kulor och krut,
Är hon inte sämre, hon heller.
Hon hustru är åt en karolin —
Här gäller bland ängsliga visa god min,
Ett föredöme det gäller.

»Friskt mod, go' vänner! Ryssen fått stryk.
Nu vända vi åter till bak och byk!
När bussarne våra fäkta,
Vi också få taga uti utan krus . . .»
Hon gick — och bland folket det ljöd som ett sus:
»Majorskan — ja hon är äkta!»

1897.

Stenbocks kurir.

Är det den vilde jägarn,
Som sätter af i sträck?
Ur stugan tittar bonden
Med undran och med skräck.
En mörkblå ryttarkappa
Som i en blixt han ser.
Pistoler, älghudskyller —
En kronans officer.

Stortidender för visso
Den för, som har så brådt.
»Gud hjälpe oss, med dansken
Har säkert slaget stått!»
En ängslig fråga, vågad
Af gamle fader Lars,
Bak den försvunne ryttarn
I tomma rymden bars.

Han redan är långt borta
Liksom en skjuten pil,
Ännu i natt han hinner
Väl några goda mil.
Ej ro, ej rast, ej hvila,
Så heter hans paroll,
Och efter honom stupat
En häst för hvarje håll.

Af Skånes våta lera
Hans dräkt är fullbestänkt,
Ur Smålands gråstenshällar
Hans fåle gnistor sprängt,
På Roxens tärda isar
Han nyss för lifvet stridt,
Bland Sörmlands hala backar
Nu brusar fram hans ridt.

Den forne nummerhästen.
Af skum och blod betäckt,
Tycks gripen af en ifver
Med ryttarens i släkt.
Han också stått i ledet
Och offrar glad sin hud
För att i morgon bära
Till Stockholm Stenbocks bud.

Ja, visste I det bara,
I Sverges spridda tjäll,
Där bön om seger sändes
Med psalmen upp i kväll!
I djupt försagda hjärtan,
Ja, anaden blott I,
Hvad dessa hofvar sade,
Som dånade förbi! —

För första gång på länge
Göt Mars-sol ut sitt gull
På Stockholms stad, då vakten
Fick brådt vid Södertull.
»Kurir ifrån gref Stenbock!»
Upp flyger bommens slå
För ryttaren och hästen,
Halfdöda båda två.

Vid Slussen störtar skymmeln,
Han mäktar icke mer.
Till fots den trötte krigarn
Till slottet sig beger.
För kungahuset har han
Ett krutröksvärtadt bref,
Som generalen lutad
Mot sadelknappen skref.

I borgen byggd af Wrangel
På Riddarholmens ö,
Med flygeltornens rundlar
Vid strand af Mälarsjö,
Fru Hedvig Eleonora,
Den höga ättemor,
Ett stöd för Karlar trenne,
I sorg och oro bor.

Hur har i ångest fordom
Hon vakat mången stund,
Då maken stred vid Warschau,
Då sonen stred vid Lund!
Sist ljöd i hennes öra
Pultavas dunderskall:
Det bud härnäst hon väntar
Kan vara Sverges fall.

I sitt gemak hon sitter,
Den gamla drottning god,
Sondottern, stolts Ulrika,
Står stel liksom en stod.
Ett enda ord ej kommer
Från Pfalzisk underläpp,
Och hela hofvet tiger,
Man hör blott urets knäpp.

Men hvilket sorl i trappan!
Nu dörr på dörr slås opp.
Fontanger och peruker
En hviskning genomlopp.
En kammarsven förkunnar:
»Kurirn, ers majestät!»
Med vördnad träder hofvet
Tillbaka några fjät.

Af två drabanter ledes
En halft afsvimmad man.
I tunga ryttarstöflar
Med möda vacklar han,
Hvart steg på golfvet lämnar
Ett spår af Sverges jord.
Han bjuder till att tala —
Då tryta sans och ord.

Med lugn på skrynklig panna,
Men dödsblek som en hamn,
Den ädla fru sig reser
Ur kronprydd länstols famn.
»Sitt, herr kornett!» hon säger,
Och hofvet skåda får
En syn förutan like:
Han sitter och hon står.

Hon vinkar — och in bäres
En mäktig dryckes-mugg,
Där hög i drifvet silfver
Kung Karl ses skifta hugg.
Det rhenska vinet pärlar
Vid kannans blanka rand,
Hon räcker den åt krigarn
Med stark, fast åldrad hand.

»Som braf soldat, det ser jag,
Er plikt I redligt fyllt,
Af mig och af oss alla
I tacksamhet förskyllt.
Tag detta som ett minne —
Drick först er konungs skål
Och låt oss sedan höra
Er sändnings föremål.»

Hans läppar knappast fuktats
Af drufvans gyllne blod,
Förr'n till hans kinder strömmar
Ånyo lifvets flod.
Han stiger upp, gör ställning —
Till alla svenska bröst
Når lik en ängels stämma
Den enkle krigarns röst.

»Den sista Februari
Vi med den Högstes makt
Vid Helsingborg i drabbning
Vår ovän nederlagt.
Vi ha troféer, fångar
I flera tusental,
Som närmare här skrifver
Vår tappre general.»

Den gamla Karlamodren
I tårar strålar blid:
»Nu låt Din tjänarinna
Få fara hem med frid!»
Bland snyftningar af glädje,
I högljudd jubelkor,
Prinsessans anlet ljusnar,
Hon liknar då sin bror. —

Därutanför kring slottet
Re'n mängden böljar tät,
»Victoria!» och »Stenbock!»
Det som ett tordön lät.
»Som Gideon han fäktat,
Den riksens trogne jarl!
Nu bytes sorg i lycka,
Nu få vi hem kung Karl!»

Allt djupare på torget
Sig skockar folkets hop.
»Vi vilja se kuriren!»
Så hörs ett allmänt rop.
När borgens port upplåtes
Och ändtligen han röjs,
Af hundra armar fattad,
I luften strax han höjs.

En storm af frågor susar
I samma andedrag,
En hvar vill veta mera
Om denna stora dag,
Där spörjes mer än tio
Att svara på förmått,
Om Burensköld och Dücker
Och om »geschwinda skott».

Och han, som budet bragte,
Det gäller honom ock.
Man kyssa vill hans händer
Och röra vid hans rock.
Är det en härlig seger,
Hvars make icke sports,
En sådan ridt ej heller
I mannaminne gjorts.

Från arsenalen dundrar
Med jämna mellanrum
Den åska, hvilken världen
För alltid trodde stum;
Och alla hjässor blottas,
Då segerfröjdens tolk,
S:t Gertruds klockspel, ringer
»Nu tacker Gud allt folk!»

Stenbock vid svarfstolen.

Det är så skärande kallt i kväll.
Och frosten på gallradt fönster
Däruppe i Frederikshavns kastell
Har ritat sällsamma mönster.
En skog af finaste uddar och spjut
Hon smider i silfradt glitter,
Liksom till täflan hon manade ut
Den fånge, vid svarfstoln där sitter.

I lampans flackande, gula sken,
Som rörs af vinddrag därinne,
Han snider ur hvitaste elfenben
Ett drömslott med tandad tinne.
Då tanken våndas i frätande sorg,
Och lifvet är tröstlöst mulet,
Han flyr till drömmarnes leksaksborg
Och drejar det snurrande hjulet.

Den hand, som svingade Sverges svärd
Och härar till seger fick föra,
Nu sysslar maktlös och febertärd
Med sköraste dvärgagöra.
Belägradt, lutar hans land till fall;
Bak ramlande murar det strider.
Dess bröstvärn springa med knall på knall —
Men fången, han drömmer och snider.

En borg han reser ur vallens ring,
Där Svea tronar i lycka,
Och dotterstäderna rundt omkring
Som sköldar tinnarne smycka.
Här, Alt-Stettin, är din grip att se,
För Wismar är buffelns änne,
Där Revals lejon, de trogna tre,
Och Rigas nycklar, de tvänne.

Du byggnad af snille och hjältemod,
I svenska bröst oförgätlig,
Som sammankittats af trofast blod
I sekler med möda omätlig,
Du Karlars kärlek, Gustavers hopp,
Du Svea-välde i Norden,
I fångens dröm byggs du åter opp,
Se'n du har grusats på jorden!

Men lyckans likasom svarfstolns hjul
Kan ännu en gång sig vända,
Och ännu kan fana blå och gul
Gå fram till seger måhända.
Än lefver kung Karl. Sin goda sak
Han värnar med värjan i handen.
Ett åskmoln, laddadt med blixt och brak,
Han står på den skånska stranden.

Där blickar han ut öfver Sundets våg,
Som hastigt lade sig frusen,
Och leder mot isen ett hotfullt tåg
Af bussar väl tjugotusen.
Blott kölden håller sig lika skarp,
Ett ram-tag vill lejonet måtta
Och griper så i ett väldigt varp
Kung Fredrik, hans stad och hans flotta.

Hur noga från kunskap därutifrån
Den fångne fältherrn man stängde,
På vägar, som bjödo bevakning hån,
Ändock till hans öra det trängde:
Han vet, fast sluten i fängslets famn,
Hvad häpna ryktet förkunnar,
Den nyhet, det åskslag, som Köpenhamn
Upprepar med tusende munnar.

Han vet det. Kanske i morgon re'n
Får Sverges öde förvandling;
Hvad fången leker i elfenben,
Det utför Kung Karl i handling.
En ring i det stora förbundets ked
Ett lyckligt svärdshugg kan bräcka
Då lossna de andra. Räddning och fred
Är vinsten — vill kölden blott räcka.

Ett häfdens jätteblad, hvitt ännu,
Är Sundets snöfält det vida.
Han ser det — han hör hur i takt och tu
De blå bataljonerna skrida.
Hör, trummor och valthorn! Han känner igen
Den marsch, som klingar ur dimma:
För Dalarnes gossar han diktade den
Vid Narva en gryningstimma.

De nalkas. Han ser dem, han känner dem väl,
De trogna, skyllrande leden,
Som hälsade honom ur folkets själ
I krutrök på Ringstorps-heden.
Sitt namn och segerns han hörde än
De döendes läppar stamma.
Här komma de åter i andra män,
I nya och dock de samma.

Det är ju de samma ögon blå,
Den samma hvitgula luggen
Och samma seniga armar också,
Som gett de förfärliga huggen,
Då luften af smatter och hurra var full,
Och rader af röda rockar
I rusande anlopp stångades kull
Af Smålands raggiga bockar.

Men i ett nu han förgäter allt —
Hur stormande hjärtat klappar
Inför en reslig och smärt gestalt
I rocken med mässingsknappar!
Mot pampen lutad, på gammal sed
Kung Karl sin hand honom räcker,
Och böjd öfver elghudshandsken ned
Med kyssar han handen betäcker.

Han känner, hur afund har skött sitt spel
Hos hjälten den fångne att svärta,
Hur lömskt de uttydt hvart mänskligt fel,
Förtalat hans redliga hjärta.
Ett enda ord är tillräckligt strax
Att väcka de flydda tider:
»Måns Bock, du gamle Måns Lurifax,
Så fick jag dig åter omsider!»

Så drömmer den fångne. Hjulet står still.
Han lefver bland blåklädda troppar.
Det bräddfulla hjärtat blott brista vill,
På kinden så varmt det droppar.
En vindstöt — i fönstret en hvinande skräll!
Ur sina syner han spritter.
I fängslet på Frederikshavns kastell
Allena vid svarfstoln han sitter.

Till verkligheten han åter kom
Vid lampans flackande flamma.
Därute vinden har kastat om,
Och kölden bröts med det samma.
På Sundet en plötslig töväderstorm
Nu rifver isbron den vida,
Och regnet plaskar uppå plattform,
Där taktfast patrullerna skrida.

Ack, Stenbock behöfver ej veta mer.
Det luftslott han byggde i natten,
I dessa skurar störtar det ner,
Det vardt till vatten, till vatten!
Det skimmer af lycka, som lyste opp
I mörka, förtviflade tider,
Är sakta slocknadt i regnets dropp —
Men fången, han drömmer och snider.

Han snider ur hvitaste elfenben
Ett drömslott med tandad tinne,
Där Svea tronar i ärans sken
Orubbligt i sönernas minne.
Då lifvet likt nattgammal is bedrar,
Som ute på fönstret gråter,
Står minnet lika strålande kvar —
Och svarfhjulet snurrar åter.

Brandklipparen.

I.

Det var då Decembersnön kring Lund
I rödaste tö försmalt,
Det var i den yttersta nödens stund —
På spel stod seger, stod allt.

Den elfte Karl i sin kämpakrets
I fäktandet främst var med,
Hans krona hängde på värjans spets,
Där lifregementet stred.

Brillant, en skänk ur kung Ludvigs stall,
En häst för parad och ståt,
Förmådde ej mer vid trumpeternas skall
Att bära sin herre framåt.

En annan fåle i hast fick tas;
En ryttare sprang af sin häst:
»Tag Blacken — han är blott af bonde-ras,
Men står sig båd' längst och bäst.»

Den kung, som trofast med folket gick
Att värna sin ärfda grund,
Sin stridshäst också af folket fick
Till tecken på fast förbund.

Det var en syn för de djupa led,
Då glad, efter vunnet slag,
Kung Karl den löddrige klipparn red
På denna sin hedersdag.

Kring land och rike blef klipparn känd
Från samma berömda strid,
Hans breda bringa, hans starka länd
Ej tjänte sämre i frid.

Till nejder, där midnattssolen brann,
Till Skånes böljande slätt
Han rastlöst förde den enkle man,
Som mente så väl och rätt.

Var väld å färde, fick bonden ej sitt,
Drog fogde en sveklig vinst,
Då hördes den blackige klipparens ridt,
När brottet det anade minst,

Och höjdes i natten ett vådelds-rop
På stadens fjärmaste malm,
Han sågs i det släckande gardets hop
Bland brakande bjälkar och kvalm:

Och då han nu var en hufvudfigur.
Se'n gammalt, i eld och brand,
»Brandklipparen» nämndes det trogna djur
Utöfver allt Sverges land.

II.

Det var vid Kungsör på sin säkra rygg
En sexårig prins han bar.
Hans gnäggning sade: du lille, var trygg!
Jag tjänar dig som din far.

Men liten blef stor. En reslig sven,
Hvars sextonde år gick in,
Som herre och kung öfver svenske män
Tog arf efter fader sin.

Det arfvet var trohet hos stora och små.
Var styrka, välmakt och fred
Och lydiga skuldror att hvila uppå
Och slutligen Brandklipparn med.

Slet klipparen ondt hos sin förre kung
Vid nattlig vådeld ibland,
Hos sonen vardt tjänsten först riktigt tung.
Då ropet skallade: brand!

Ty var det ett enstaka hus förut,
Som kräfde en släckande flod,
Nu brann det i själfvaste rikets knut,
Och där måste släckas med blod.

Så klädde sig folket i krigarskrud.
Bantler öfver rocken blå,
Gick mangrant ut på en ynglings bud,
Och klipparn han följde också.

Nu gällde det bara gå blindt framåt
Emot en beväpnad värld
Och vada i blod på hvar okänd stråt.
Som Karl pekat ut med sitt svärd.

Och namn som Klissow och Holofzin
Bar ryktet andfådt kring jord,
Och barnen därhemma lärde in
De konstiga främmande ord.

Hur kriget slukade tropp på tropp,
Ej spordes knot eller knyst.
I luckorna ryckte blott nya opp
Och skyllrade lydigt och tyst.

Brandklipparen fragade ej: hvarthän?
Och ännu mindre: hvarför?
Men trafvade friskt bland snön i Ukrän
Som på sin äng vid Kungsör.

Från segerns förstfödde son till sist
Tog lyckan tröttad sin hand;
En här, förtunnad af köld och brist,
Förblödde på Worsklas strand.

Omkring sin hjälte slöto de blå
En ständigt glesnande mur,
Ej död, ej träldom de aktade på,
Blott han komme lyckligt härur.

»En häst, en häst att rädda vår kung
Ur hängbår krossad och stjälpt!»
Brandklipparen kom öfver rökhöljd ljung,
På honom kungen vardt hjälpt.

Med blickar och gnäggningar sade han till:
Än kraft i senorna finns.
Vår sårade herre jag akta vill
Som fordom min lille prins.

Till turk och hedning nu färden bar.
Bak Dnieperns brusande flod
Brandklipparn med kungen i godt förvar
På räddande stranden stod.

Snart lyste mot Karl och hans trogne häst
Halfmånen på Benders torn,
Och Sverges kung blef sultanens gäst,
Och klipparn fick turkiskt korn.

Men hufvudet hängde, han sågs försmå
Ett foder af läckraste smak —
Han hade ej vant sig beskydd att få
Och kost under främmande tak.

Mot konungens händer han strök sig lent,
Och ängsligt hans gnäggning ljöd:
Säg, skola vi så blifva borta rent
Från Sverge och Sverges bröd? —

Den länge sitter vid andras bord
Från ljuf omsider blir led,
Och på sin trotsige gäst från nord
Blef turken slutligen vred.

Se'n först med lämpor han gjort försök,
Den krumma sabeln han drog,
Och klipparn stod åter bland eld och rök,
Och kungen han högg och slog.

Det var blott ett afskeds-skämt, en lek
Just efter kung Karls natur,
Och paschan själf steg baklänges blek
Ur lejonets farliga bur.

Brandklipparen gjorde som sin monark:
En turkisk häst kom för när,
Men strax af järnskodda hofvar en spark
Han fick sig för sitt besvär.

III.

Kung Karl kom åter ur Österns band.
Hans länge förmörkade sol
Anyo blodröd vid himlens rand
Steg, färgande nordens pol.

Att blåsa på krigets slocknande härd
Han red genom dag och natt.
För sådan herre och sådan färd
Var klipparn för gammal och matt.

Det var vid Lund. På de vida fält
I rader blänkte gevär.
Den tolfte Karl upp till mönstring ställt
Sin yngsta, sin sista här.

Han fann ej de solbrända bussar mer
Med muskler gjutna i järn;
I gossar, som tyngdes af vapnen ner,
Såg Sverge sitt hopp och värn.

Ur landets hjärta en hviskning steg:
Se här mina sista barn!
Hvem plöjer min åker, hvem sår min teg,
Hvem tröskar och kör till kvarn?

För fyrti år se'n på samma slätt,
Som här ditt öga kan se,
O kung, jag lofvat mig helt åt din ätt.
Nu har jag ej mer att ge.

Kung Karl fick höra ett långsamt tramp,
Såg Hultman, sin gamle lakej:
Hvad leder du där för en ömklig kamp,
Ty Blacken är det väl ej?

»Jo, sannerligen är det ej han...
Välkommen, gossen min, hit!
Jag undrar, om ännu du trafva kan?
Du kunde det sist i Turkiet.»

Kung Karl i sadeln svängde sig opp:
»Nå, känner du slätten vid Lund?»
En darrning flög genom klipparns kropp,
Han segnade ner mot grund.

En sakta gnäggning han från sig gaf.
Det låg en klagan däri:
Jag mäktar ej mera — herre, sitt af!
Jag tror att det är förbi.

Kung Karl stod tankfull en lång minut:
»Hvad, Blacken oss öfverger,
Då våra mödor rättnu få slut
Med ära i norskt kvarter!»

Nu dånade trummorna öfver hed:
Mot himmel blygrå och kall
Försvunno i fjärran de mörka led —
De drogo till Fredrikshall.

På Värnamo marknad.

Vid Värnamo på marknaden
En aftonstund det var,
Då Per och Kersti bytte ring
Som troget fästepar.
Se'n skildes de att taga tjänst,
Enhvar med mod och hopp.
»Om sex år ses vi här igen» —
Så hade de gjort opp.

Och Per han kom till kyrkherrgåln.
Fastän hans tjänst var sträng,
Så slapp han att gå ut som knekt —
Man tar ej prästens dräng;
Och Kersti hos befallningsmans
Fick sköta plog och harf,
Som blifvit kvinnfolksgöra nu
I Carols tidehvarf.

I sina träskor gingo de
Den tunga mödans stråt
Och rörde aldrig af sin lön
En enda kronans plåt.
»Om sex år», så det hette jämt,
»Då blir det annat slag,
Då ha vi sparat samman nog
Att bygga hjonelag.»

Och tiden skred med snäckans fjät
Evinnerligen lång,
På många månader ibland
De tu knappt mötts en gång.
För dans och lek var ingen böjd
I dessa sorgens år,
Men efter väntans mulna tid
Vardt sjätte gången vår.

Af ljuflig oro brunno då
Båd' ungersven och mö,
Från alla hagar kom en doft,
Det glittrade på sjö.
Utaf ett vårregn tvagen nyss
Den späda grönskan log.
Och göken gol för fästefolk
Långt hän i dunkel skog.

Den arma svenska jorden nu
Sig gjorde riktigt grann
Och sken som utur tårar upp
Till lust för fattigman
Och strödde glada färgers prål
Längs hvarje dikes-vall,
Liksom i vintras aldrig smällt
Ett skott vid Fredrikshall.

Vid Värnamo på marknaden
De möte stämt, de två.
Bland magra stutar var ej svårt
Hvarann att hitta på;
Med rörelse och köpenskap
Det jämmerligt gått ned,
Fastän det sports att herrarne
Snart skulle göra fred.

Men prästgårds-Per han hade mynt
Och var så morsk och käck,
Och slantar hade Kersti ock
Uti sin kjortelsäck.
Med ögon strålande af fröjd
De satt sig i en vrå
Och klingade med pengarne
Och hviskade som så:

»Nu vännen lilla» — sade Per —
»Är jag min egen karl
Och kan ta upp ur ödesmål
Det torpet efter far.
Med nitti daler fick jag ut
Min lön i kyrkherrgåln —»
»Och jag har sexti», Kersti sad',
»Då står man sig i Småln.»

»Men hör du Per» — från Kerstis drag
Här leendet försvann —
»Den sortens pengar, som vi fått,
Jag aldrig lika kan.
De kallas nödmynt, säger folk,
Och det är visst och sant
Det kostat nöd att skrapa hop
Den styfvern slant för slant.

»Men det är bara koppar, Per —
Med Görtzens gudar på
Och namn, som ingen kristen själ
Kan lära sig förstå.
Jag vore nöjd, om pengarne
Blott bure kungens bild —
Tänk Per, om smulan, som vi ha,
Rakt skulle gå förspilld!»

»En stolla är du, Kersti lill'!
Mig klockarn bättre lärt:
Det är den höga kronans mynt
Och guld och silfver värdt;
Och denne krigsman, som du ser,
Med lejonet bredvid,
Så flink och färdig, är kung Karl
Just som han drog i strid.

»Nog är det rätta pengar du,
Det har ej någon nöd!
Ej kronan tar med svek och list
Från fattigman hans bröd.
Kom nu, så gå vi gladeligt
Att köpa till vårt bo
Båd' slef och gryta, tösen min,
Och först och sist en ko.»

I marknadsbråket vandrade
De tu med muntert mod
Och tittade och prutade
På allt från bod till bod.
Då skar igenom folkets sorl
En röst af välkändt ljud . . .
Hos Per och Kersti klack det till —
Här kommo onda bud.

I rock af blanka knappar prydd,
Med ämbets-näsa röd
Och stämma barsk, klef länsman fram
Och allmän tystnad bjöd.
Han öppnade ett tryckt plakat,
Och hastigt rundt omkring
Slöt sig med häpna anletsdrag
En stum åhörar-ring.

Det var med *alldenstund, ithy*
Och mer af samma sort
Ett kungligt bref, där meningen
Så kunde fattas kort,
Att kopparbiten, som i går
För daler gått och gällt,
Numera gällde ingenting —
Och så var det beställdt.

Så gruflig dom i förstone
Ej Kersti fullt förstod:
»*I nåder* slöts ju skrifvelsen,
Och Drottningen är god!»
Men Per, som stod där blek, begrep
Omsider denna nåd:
»Ack nej, du Kersti, stackars tös,
Här finns ej någon råd.» —

Vid Värnamo på marknaden
Det var en aftonstund.
Där vandrade ett fästepar
Med sorg i hjärtegrund.
Med bittert löje Per såg fly
Sin fagra lyckodröm,
Och bakom randig förklädssnibb
Flöt Kerstis tåreström.

De satte sig bland blommorna
På daggig åker-ren,
Bak fjärran skogar dunkelblå
Sjönk kvällens rosensken.
Emellan tallar steg en rök
Ifrån ett litet hem —
Ack, hoppet om en egen härd
Var slocknadt ut för dem!

Det suckade så tungt i norr —
Det var en sorgegök,
Och djupare i förklä'ts famn
Då Kerstis hufvud dök.
Så månget bröst i Sverges land
Hans dubbelsuck förstod:
Den ena tonen sade *sorg*,
Den andra *tålamod*.

Den starke Per han lindade
Om hennes lif sin arm,
Och veka ord sig bröto fram
Ur svallet af hans harm.
Så mild som månen öfver sjön,
Kom trösten till hans brud:
»Och finns för oss ej lag och rätt,
Så finns dock Herren Gud!

»Vi ha ju hälsan, hurtigt mod
Och raska armar tu
Och börja bara om igen,
Det är ej värre, du.
Vi ta oss tjänst, så får det bli,
Tills gladt en annan vår
Vi sätta bo och köpa kon,
Som ej vardt köpt i år.»

Han talte många andra ord
Af kraft och bergfast hopp,
Och Kersti mellan tårarne
Såg ur sitt förklä' opp
Och frågade med ögat ljust
Af kärlek och af tro:
»Så råkas vi om sex år då
På nytt vid Värnamo?»

Hemkomsten.

Det blåser en bitande nordanstorm,
Och drifvorna växla beständigt form.
På slätten, än bar och än öfveryrd,
En vandrares ensliga färd är styrd.

Nyss syntes han icke om vägen viss —
Nu rätar han sig i sin blå kommiss
Och trampar åstad som på krigarstråt,
Som hvirflade trummor i vindens låt.

När skymningen faller så tung och grå,
Ej tindra på fästet de stjärnor små,
Men bygden, med skimmer från stuguknut,
Då breder sin stjärniga karta ut.

Den spejande vandrarens skarpa blick
Rådfrågar i fjärran hvar strålig prick —
Ej alla, han mindes, dock tända sig,
Ty härdar ha släckts i det långa krig.

Nu sänker sig natten, en kolsvart korp —
Då lyser det svagt i ett litet torp,
Men vandraren hejdar sig, plötsligt varm,
Och hjärtat är skälfvande i hans barm.

Där är det — därborta vid skogens rand —
Det ringaste hemmet i Sverges land.
Där har han sin barnblick ur vaggan höjt,
Där har han som yngling på åkern plöjt,

Där tog efter fader han kronans rock,
Där fäste han henne med ljusgul lock,
Den leende Anna med grop i kind —
Han ser henne ännu vid kyrkogrind!

På söndagen vigdes de hop af präst,
På måndagen kom där ett bud till häst,
Som bragte ett brådskande: i gevär!
Till Polen att stöta till kungens här!

Från bruden den unga då vek hvar ros.
Den morgon med truppen han drog sin kos,
Hon packat hans ränsel och sväljt sin tår —
Han minns det, som hade det skett i går.

Se'n dess genom Ryssland han trumman följt,
Där isiga skurar och blodregn sköljt,
Han vadat i strömmen vid Holofzin,
Som piskades skummig af kulors hvin.

Han stått vid Pultava bland bröders lik
Och värnat sin fanas förslitna flik,
I tretton år fånge vid Wolgas strand
Han hörde från hemmet ej minsta grand.

Så blef han då fri. — Öfver Stockholms torg
Ledsagades han till kung Fredriks borg.
Där fick han en daler, en sprittny skrud
En nickning: »min gosse, gå nu med Gud!»

Till hemmet, till hemmet blott bar hans väg:
»Hur är det med Anna på torpet, säg?»
En mötande bonde på ensam led
Han sporde, men kunde ej få besked.

Nu träder han inom sitt rå och rör,
Med handen på låset han hör och hör.
Han släpper det åter. Som barnet svag,
Han står med arbetande anletsdrag.

En suck utur djupaste hjärtegrund,
I tretton år sparad för denna stund —
Och böjd öfver murknande fönsterpost,
Med läpparna tinar han rutans frost.

Han ser, när det flämtar från spisens vrå,
Det målade skåpet med årtal på,
En fållbänk af furu, helt rätt och slätt,
Ett träsnitt på väggen — kung Karls porträtt.

Han ser i ett endaste ögonblick
Sin torftiga stuga i gammalt skick,
Allt återfinns, ända till bössans spik —
Men kvinnan vid vaggan — hvem är hon lik?

Är detta skön Anna? Från forna dar
Hon har sina ögon, de fagra, kvar;
Men eljest hur åldrad, hur tärd och arm!
Nu bjuder hon barnet en vissnad barm.

Och mannen, som sitter och binder not,
Är fiskarens Jan med sin lama fot.
Då gråhårsmän rycktes till härens led,
Han skontes som krympling och slapp gå med.

Allt mattare skenet sig göt från spis,
Än vandrarn stod kvar som en bild af is.
I tretton års träldom hans tanke gick
Med frågor till hemmet — nu svar han fick.

Snart glimmar en gnista ej mer på häll.
Han lämnar i mörker sitt gamla tjäll.
Hvart styrde han kosan? Du spörja får
Den nordan, som yrde igen hans spår.

Om morgonen tidigt, är sägen sann,
Den fattiga Anna förvånad fann
En påse med slantar vid låset fäst,
På botten en daler — en sällsynt gäst!

Regementets kalk.

Ditt regemente, Västmanland,
Tar blank musköt i stadig hand
På Salbo öfningsbana.
Totalt förstördt i Carols fejd,
Fulltaligt nu, i hemmets nejd
Det åter mönstras under blågul fana.

Hvart än man ser, af hjässor grå
Ej skönjas fler än summa två,
Ungt folk är hela resten.
Ifrån Pultavas bistra dar
Af gamla stammen finnas kvar
Allenast tvänne — öfversten och prästen.

Se'n tretton år i oväns band,
Sin frihet och sitt fosterland
De återfått med freden.
De återfått hvarandra ock,
De vänner två med grånad lock,
Som mötas här framför de unga leden.

Kommando ljöd: gevär för fot!
Och öfversten går prästen mot
Med öppna armar genast.
När krigarn famnar Guds soldat,
Han hviskar: »Göran, vän, kamrat,
Så ses vi! Minns du när vi sågos senast?

»Pultavas vakteld! Du och jag,
Vi sutto där bland dystert lag,
I våra kappor höljde.
Ej mer om seger drömde vi,
Vi kände, att det var förbi,
På öfvermodet Herrans tuktan följde.

»Då talte du — jag hör din röst —
Så alla dessa hårda bröst
I nattens timmar veknat.
För syndens straff och lagens hot
Vi böjde oss och gjorde bot,
Vi som för dödens närhet aldrig bleknat.

»Och nu vid dagens första sken,
Ur ränseln tog du kalk, patén,
Gaf trösten efter riset.
I gyllne regements-klenod
Du räckte kring Dens dyra blod,
Som bjudit röfvaren till paradiset.

»Min tunga stammade Hans namn.
Då klämd i öfvermaktens famn
Jag såg min flock förblöda,
Och dignande med fyra sår
Vid kungens sönderskjutna bår,
I tvänne dygn jag kvarlåg bland de döda.

»Ty vill jag nu, med mina män,
Mig åter böja inför Den,
Som lyktat fångenskapen,
Som fört mig hit ur mödor mång,
Att jag får se mig än en gång
Bland Sverges vackra ungdom under vapen.»

Allvarlig karolinsk kaplan,
Med långskägg öfver svart kaftan.
Sin krigsbror tala hörde.
Så kom hans djupa röst till svar:
»Ja, Herrans under visst det var,
Som oss från Babels älfvar återförde.

»Som du jag minns den Juninatt,
När kalken, regementets skatt,
Jag fyllde sista gången;
När den gick kring med tröstens ord.
En trumma var mitt altarbord
Och ryssarnes revelj var orgelsangen.

»Man slogs. Till trossen flög ett rop:
I fiendernas stora hop
Förkväfs infanteriet!
Jag såg, hur Olof Hermelin
Med dödens aning i sin min
Lät bränna papperen i fältkansliet.

»För mig låg blott en sak till hands:
Att dölja helga kärlens glans
För byteslystna ryssar —
Vår kalk, en skänk af Carols hand,
Som bjudit nyss sin blanka rand
At mina bröders sista andaktskyssar!

»Bredvid en trädgrupp, som där stod,
I jorden gömdes min klenod
Till lättnad för mitt hjärta,
Då fångenskapens bittra kalk
För trossknekt som för fältmarskalk
Snart bräddades med outsäglig smärta.

»Hur det oss gick — det vet du själf.
Långt bortom Wolgas breda älf
Det vardt min lott att slafva.
Tartar jag tjänte och kalmuck
Och lärde tåla utan suck,
Men glömde aldrig dungen vid Pultava.

»När frihetsbudet hann vår ort,
Hur kände hvarje fånge fort
Sin fot till hemmet dragen!
Man vardt ej färdig hastigt nog —
Men mig min plikt tillbaka drog
Till olycksfältet, där vår här vardt slagen.

»Jag förde ut min föresats —
Fram till vår hufvudskalleplats
Jag kom på trötta fötter
Och grof en natt på välkändt rum
Mitt heliga depositum
Ut under hagtornsbuskens sega rötter.

»Befriadt från sin bädd af grus,
Jag såg det blänka vid det ljus,
Som steppens stjärnor sände.
Med hjältens krönta namnbokstaf
I glans ur sin Pultava-graf
Det dyra minnet rostfritt återvände.

»Jag spiller inga ord i dag
På faror, nöd af tusen slag
I öknar hundramila.
Alltnog — vid Herrans starka hand
Helbrägda nådde jag vår strand
Och står nu här i hemmets sabbatshvila.»

Han teg. Den stränge mannens blick
Af glädje varmt förklarad gick
Till altaret på renen.
Uppå dess disk, af grästorf redd,
Med snöhvit duk däröfver bredd,
Stod regementets kalk bredvid paténen.

En tigande omarmning än
Förente trofast vän med vän
På hemmets gröna slätter,
Där våren höll sitt intåg då
Ihop med nya gossar blå
Och hvita tält och blanka bajonetter.

Kommando åter ljöd: gif akt —
Formera fyrkant! — Det var sagdt.
Att tacka och att prisa,
Koralen steg mot himlen lugnt,
Där lärkan, lik en strålig punkt,
Högst uppe sjöng sin frihets sälla visa.

Slottsherren.

Välkommen käre herre min,
Ej Moskows fånge mer!
Vi väntat här år ut, år in,
På freden och på er.
Er fogde hälsar eder glad
På gammal trofast art,
Och godsets folk står här i rad,
De få, som kriget spart.

Väl möta er vid första steg
Betryck och fattigdom,
Väl ligger osådd mången teg,
Och mången gård står tom,
Men hjärtan klappa varmt och godt
Inunder sliten dräkt
För er, det sista ädla skott
Af älskad husbondsläkt.

Vi veta, att som karlakarl,
Där striden hetast stod,
För oss och salig konung Karl
I vågat lif och blod.
Som en brunlockig ungersven
I lämnat fädrens slott;
Ert hår, då nu vi ses igen,
Sibirien gjort grått.

Hur ville vi ej glädt er syn
Med fält af gulnadt korn,
Med flaggor, bortom skogens bryn,
Från edra stolta torn!
Ack herre, tyngst af allt det är
För mig att tala om,
Hur hit till våra Roslagsskär
Den grymme härjarn kom.

Hvad skada här han bragt åstad
Från grinden ej vi se
För dessa täta gröna blad
I åldrig lind-allé;
Men bakom den är allt i grus —
En brandmur, svart af rök,
Står ensam upprätt af ert hus
Se'n ryssarnes besök.

Då fienderna seglat af,
Vid brandens gny och brak
Jag in i brasan mig begaf
Att rädda blott en sak.
Jag ryckte från rustkammarns vägg
Er stamfars fältherrsvärd
Och kom, fast svedd i hår och skägg,
Med det ifrån min färd.

Vill Gud, skall jag få se er hand
En gång det draga käck
Till hämnd för vårt beträngda land
Och moskowitens skräck.
Men tills den kommer denna stund,
Klenoden pryda må
Er borg, som snart på gammal grund
Ur askan upp skall stå.

De gode bondemänner här
Ha grundat ut ett sätt
Att visa eder, huru kär
De alltid haft er ätt:
De bedja som en gunst allen
Att för ert nya slott
Få fälla timmer, bryta sten,
Mot half dagspenning blott.

Den gamle slöt. De hunnit fram
Till öde, mörk ruin.
Bland grus och spillror allvarsam
Stod hemvänd karolin.
Vid härjad härd för Sverges son
En bild rann upp i håg
Af landet, han drog ut ifrån,
Och det, han återsåg.

Hans blickar hvilade därnäst
På folkets tysta flock,
En skara barn och gubbar mest
I lappad helgdagsrock.
På magra kinder hungerns spår
Förtydas kunde ej.
Ur slottsherrns öga brast en tår,
Han sade: vänner, nej!

Slikt offer tar jag ej emot
För denna stenhops skull,
Så länge obrukt finns en fot
Af mark för skördegull.
Jag reser nöjd mitt enkla tak
Af svensk och kärnfrisk fur;
Det blir dock yppiga gemak
Mot dem, jag sist kom ur

Det vore skam, om i vår nöd
Mig snärde högmodsgarn.
Jag vill se kinden åter röd
På dessa bleka barn.
Den kraft, vi räddat, är för god
Att gå till sådan gärd;
Jag lärt, hvad folkets svett och blod
Och hvad dess fyrk är värd.

Haf tack, min trogne fogde du,
För klingan, som du frälst!
Af ägodelar var den ju
Hvad jag bevarat helst.
Sin bästa ära fick från den
Det slott, som sjönk i stoft;
Med klingan följer äran än
Till hem med lägre loft.

Från gyllne högsal svärdet ned
Till furuväggen gått;
Vårt gamla Sverge lär väl med
Få dela lika lott.
Men om ej mer som förr i glans
Till fjärran land det bär,
Vi äro närmare till hands
Att akta våra skär.

Tillräckligt blod för all min tid
Jag sett förspilldt i mull
Och längtar bygga upp i frid
Hvad hemma refs omkull.
Om stolta namn från bragders dar
Här ordats mer än nog;
En är vår äldste ättefar,
Hans vapen hette plog.

Af ärlig Dannemora-ätt,
Dess järn i åkern skär
Så djupt som svärd och bajonett
I en fientlig här.
Dess börd att pröfva längtar jag
Mot ogräs och mot nöd,
Jag längtar se de säkra tag
För självbestånd och bröd.

Hattar och mössor.

Man har stigit upp från bordet
Hos den gamle generaln,
Sedan politiken ordet
Fört vid tårtan och pokaln.
Damastdräll med pontak på
Tjänarena undanstöka,
Gubbarne ha gått att röka,
Och de unga glamma få.

Glamma? Kommer ej i fråga!
Se de vackra fröknar två,
Huru de af vrede låga,
Där de mot hvarandra stå!
Nämnas Gyllenborg och Horn,
Stampar lilla röda klacken,
Och vid trotsig knyck på nacken
Flyga lätta puderkorn.

Med ett ögonpar som natten,
Fröken Märta oförsagdt
Svär, att endast under *hatten*
Svea komma kan till makt.
Afgjord vän af motsatt tro,
Liten Malin, blåögd fröken,
Kan ej tadla nog försöken
Att förstöra landets ro.

Ett par unga Martis-gossar
Bistå hvar sin amazon,
Ifrigare trätan blossar,
Går allt mera på person.
Hetsigt vin och hetsigt blod
Släta fänrikskinder färga,
Rättnu slå de på sin värja
I sitt karolinska mod.

Med förbittring fröken Märta
Till sin motpart brister ut:
»Fy, du har ett osvenskt hjärta,
Med vår vänskap är det slut.
Karda ull af Ahlströms får,
Du förtretliga, du mössa,
Medan vi med svärd och bössa
Följa Carols segerspår!»

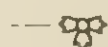
Gamle krigarn under tiden
Larmet lockat ut från båln,
Snart hans pipa hela striden
Sveper som i krutröksmoln.
I den fodrade talàrn
Vördnadsbjudande att skåda,
Frågar han de vackra båda:
»Men hvad är det, kära barn?»

Malin all sin harm och smärta
Gråter ut i morfars famn:
»Det är hon där, kusin Märta,
Som har gett mig vedernamn.
Må hon heta hatt för mig,
Blott jag slipper bli förhånad,
Därför att jag väf och spånad
Anser båta mer än krig.»

»Tappra Märta», morfar säger,
»Gud bevars, hvad krigisk brand!
Jag har haft min lust i läger,
Men det föll sig surt ibland.
Pris ske en och hvar, som kom
Att med balsam läka såren —
Var du glad för de där fåren,
Du så hånligt talar om.

»Söta Malin, lilla dufva,
Som här vid mitt bröst sökt värn,
Finner du din näpna hufva
Mer bekväm än hatt af järn.
Glöm dock icke, att det fanns
Förr en mö, som hette Blenda.
Hon i rättan tid sin slända
Bytte ut mot sköld och lans.

»Skam få alla nya, fula
Namn, som söndra våra hem!
Väl jag unnade en kula
Den, som först kom upp med dem.
Svensk, helt rätt och slätt, må bli
Bästa, endaste benämning,
Aska varde hvarje lämning
Utaf allt, som nämns parti!»

Carolus Linnæus.

Ett hundraårsminne, den 10 Jan. 1878.

Gamla Sverge, minns du ännu förra seklets morgon-
väkt?
Mulen morgon, blodig morgon: hjältekungens värja
bräckt,
Härar slagna, fästen tagna, ångestfullt ur folkets själ
Till den fagra storhetsdrömmen ett förtvifladt, vildt
farväl!

Svea-moder, van att sända ut i kyller och bantler
Sina segerglada söner under svajande banér,
Nu hur ängsligt intill barmen tryckte hon de sista få,
Medan vinden dref från skären mordbrandsrök till
värnlös vrå!

Fred! det ljöd från bleka läppar — från förblödda
hjärtan: fred!
Ack, men i de öppna såren som af eldrödt järn det
sved:
Ur den mång-indelta skölden freden bästa fälten slet,
Nu vårt Leipzig och vårt Narva skulle bli vår magra
vret.

Strider hårdare än fordom under Torstenson och Horn
Blott för att ur gråstensbacken tvinga några glesa korn!
Världens stolta gång därute fattigfolket mer ej rör,
Seger, makt och ära borta — hvad finns se'n att lefva för?

Intet stort att skåda upp till! Rådlöst råd och dådlös drott —
Karlars ätt ifrån oss tagen — vaggan tom på Stockholms slott!
Ingen knubbig lejon-unge hälsar festkanonens dån —
Ingen Karl! — Jo, Karl han heter, ringe Smålandsprästens son.

I den djupa furuskogen hur det susar underbart!
Skogen ensam ej förtviflat, har det forna lynnets art.
Lärkans sång sig öfverbjuder, rosen glöder mer än förr,
Och med bruna ögon pilten blickar ut ur stugu-dörr.

Bäddad sitter han i grönska, fjäriln fladdrar kring hans knän,
Älgen skrider som en drömsyn bakom smärta tallar hän,
Ödemarkens bleka flora i sin blyghet gärna tål
Barna-ögonen som vittnen vid små blomster-giftermål.

Detta barn, det är Linnæus. Fast han kom af »stubbig rot»,
Skall hans minne, längst af Nordens, glömskans böljor stå emot.
När hvart land på sekel-dagen än af detta namn är fullt,
Stämma våra hjärtan möte vid det ringa Stenbrohult.

Där han lekte — där han älskat hvarje liten tufva grön,
Kärleken till hemmets torfva fostrat först de stora rön,
Dessa lagar, lika klara för ett strå i Wärends mark,
Som för Söderns underblommor i den rike Cliffords park.

Svea, för den karga näring, som du gaf ur sinad barm,
När har dig en ättling lönat med en tro så ren och varm?
I naturens trenne riken då han stod som drott, Linné,
Kronorna han sonligt lade ned för andra kronor tre.

Under tunga sorgedagar steg han fram, naturens tolk,
Bragte stolthet, ljus och glädje till ett armt och pröfvadt folk.

Nu det tröttnade att stirra hopplöst på ett brustet
svärd,
Ty en blomsterlindad spira bjöd på bättre ledungs-
färd.

Inga skepp med män och vapen lägga ut från skär-
gårdsberg
För att göda sunnan-kusten med vår sista must och
märg;
Blott till vetenskapens rymder står den nye Karls
begär,
Dit styr tankens djärfva segling, dit idéers segerhär.

Till oblodiga triumfer bröt han oss en strålfull led,
Skapade med tålig forskning, där det vilda mod ref
ned.
På en grundval fast och säker han vår ära återbyggt,
Sedan Riddarholmens krypta sig kring bragdstorheten
lyckt.

Skilda folk och zoner fira nu hans minnes sekeldag;
Sveas gamla modershjärta klappar med allt högre slag.
Och en stilla hviskning smyger ur ett rördt och tack-
samt sinn':
Minnet tillhör hela världen, men han var min son,
blott min.

I Svedenborgs trädgard.

I södra bergen svärma barnen sma
Kring plank och stugor,
I kapp med hvita fjärlar, två och tva,
Och sommarflugor.

Och det är oskuld, lek och fröjdesprang
Uti det fria,
Tills klockan börjar ringa aftonsang
Uti Maria.

Den lilla Anna nickar gladt god kväll
Till lekkamraten
Och gar se'n lydigt hemat rar och snäll,
Till mor och maten.

Hon vandrar hem och undrar, bäst hon gar,
Om natt som stundar
Skall aterskänka drömmen fran i går,
När snart hon blundar:

En dröm om vackra barn med guldgul lock.
Som frukter bära,
En vänligt leende och luftig flock
I dräkter skära.

»Jag undrar just, om änglar se så ut!»
Hon frågar stilla
Och hinner så till hemmets låga knut,
Den kära lilla.

Vid porten stannar hon — en plötslig lust
Får makt med tanken:
I hörnet syns en liten byggnad just
Bland trädgårdsplanken.

»Det är ju där som han, assessorn, bor,
Om hvilken spordes
Att han ser andar — ja, så säger mor —
Tänk om jag tordes!

»En egen gubbe, full med rynkor små
Kring ögonbrynen,
Som ingen elak — folket säger så —
Kan se i synen.

»I går jag mötte'n. Han såg vänlig ut
Som ingen annan
Och gaf mig sockerkandi ur en strut
Och kyss på pannan.

»Jag tror jag vågar.» Nu assessorns grund
Hon skyggt beträder
Och rör vid lusthuslåset i en lund
Af rönn och fläder.

Hur kunde hon i hast få sådant mod?
På tröskelns tilja
Hon står som supplikant: »ack var så god . . .
Jag skulle vilja . . .

Så gärna se en ängel!» — Det är sagdt,
Det stora ordet.
Den gamle herrn, som har en sådan makt,
Ser upp från bordet.

Hur ler hans blick af sällsam klarhet full!
Han drar på munden:
»En ängel vill hon se, mitt söta gull?
Skall ske på stunden!

»Kom i min trädgård!» — ut i aftonsol
Hon förs vid handen
Emot en gång med tak af kaprifol,
Bland jordgubbslanden.

Uti en ram af grönt vid gångens slut
Vill ögat stanna
Framför ett fönster — lagom till titt-ut
För lilla Anna.

»Till fönstret där, mitt rara hjärtegryn,
Jag henne leder.
I glaset får hon skåda då den syn,
Hvarom hon beder.»

Den lilla lyder, bäfvande och snar.
Hvad kan det vara?
Hon ser ett barnansikte. Fönstret var
En *spegel* bara! —

Vid trädgårdsgrind en kyss af Svedenborg
Till afsked får hon,
Och snart på gatan, med en jordgubbskorg,
Fundersam står hon.

Amaryllis.

I Juni den ljusaste natten
Försvunnit från nordiska land.
Från vikarnes rodnande vatten
Och Djurgårdens leende strand.
Re'n staden begynte att stimma,
Där gärdad af master han låg,
Med blänkande kyrktorn ur dimma.
Förankrad på glimmande våg.

Men lugnt var i grönskande backar.
Som aldrig ett gräs varit böjdt
I natt under svärmande klackar
Vid oboë, valdhorn och flöjt
Herdinnorna nere på slätten
Hos Nilses och på Gröna Lund
För spegeln i blotta korsetten
Ur ögat än gnuggade blund.

Tyst tillrade daggen i spåret
Af gårdagens stolta kaross,
Än fladdrade rosigt i snåret
Den florsbit, som taggen ref loss.
Där viken just nedom en kulle
Bland ekarne skymtade blå,
Låg, plaskande sakta, en julle
Förtöjd mellan bugande strå.

Där hade i båten sitt möte
De älskande lyckliga tu.
På böljornas vaggande sköte
Två hjärtan uppblomstrade nu,
Liksom ur förborgade rötter
Två näckrosor öppnade sig
I trygghet för trampande fötter
Och larmet vid dammande stig.

All världen förglömde de kära,
Som funnes ej gator och torg,
Palatser och kojor helt nära,
En myrstack med bördor och sorg.
Otåligt i klockslag från staden
Gaf tiden till känna sin gång —
De hörde blott suset i bladen
Och fiskarnes pollrande språng.

De talte ej mera — de tego.
Vid skvalpet af gungande slup
Lycksaliga suckar blott stego
Som bubblor ur bottenlöst djup.
Så bräddfullt var hjärtat att nästa
Sekund måste bringa förlust,
Förflyktiga kanske det bästa
Med närmaste vågslag mot kust.

Då — plötsligt därborta från stranden
Ett strängaspel nejden förnam.
Vid lekande knäppning med handen
Hur lätt melodien sprang fram!
En stämma ur ekarnes susning
Snart härligt i toner sjöng ut
Naturens och kärlekens tjusning
I blomningens snabba minut.

I vassen, den bugande, hörde
De tvänne med klappande bröst
Den visa, sefirerna förde
Dit ner med Carl Mikaëls röst.
Lyss: »Upp Amaryllis!» Förtrogen
Med namnet strax Djurgården var,
Och eko fick fatt det i skogen
Och höll se'n för alltid det kvar.

Därute på glimmande spegel
Än drömma de älskande tu,
Se'n skalden odödlighetsprägel
Förlänt åt det flyktiga nu.
Förr'n böljan mot stranden vardt bruten,
Han band den i toner och ord
Och fäste för sekler minuten,
En vårdröm om lycka i Nord.

Svensksund.

Från hafvet inåt skären nattlig våg
Emellan tallbevuxna holmar rullar
Och rister svagt galerers ankartåg
Och sköljer sidorna på svarta jullar.
Här Gustafs flotta sig i ordning lagt
Att möta än en gång den öfvermakt,
Hvars hundra vimplar svaja framför sundet.
När julisolen stiger, röd som blod,
Då nalkas moskovitiskt öfvermod
För Katarinas tron att lägga Sverge bundet.

Än råder lugnet före kampens larm.
Emot lavetten sjösoldaten hvilar,
Men hjärtat bultar hårdt i sofvarns barm
Och genom hvarje nerv en skakning ilar:
Han tror sig höra explosioners knall
Och alla Viborgsskärens återskall —
Han spritter upp bredvid kanonens sida.
Det står ett sken längs horisontens rand
Likt *Enigheten* och *Zemire* i brand,
Och skyarne i rödt som skeppsfantomer glida.

Hvem manar dessa dystra bilder fram?
De sopas bort af vaknande sydvästen.
Som vreda lejon, ej som offerlamm,
Det gäller möta den objudne gästen.
Den nyss beklämde ser förhoppningsfull
Emot en speljakt glimmande af gull,
Som gungar gladt i första ljus från öster.
På sin Amfion Gustaf är om bord —
Vi stanna här! så ljöd i går hans ord
I tveksam krigskonselj, emot de andras röster.

Amfion, vackra båt, som gett beskärm
I din salong, inom mahognymurar,
Åt gracerna i puder, gallerärm,
Då öfver Mälarn drogo sommarskurar!
Än vackrare du synes, med förlof,
Se'n krutrök svärtade ditt lätta skrof,
Se'n du ej mer är Afrodites vagga.
Förvandlad är du som din tjusarkung —
Då skuren nalkas, utaf järnskrot tung,
Bland Finlands vilda skär bär högt din tretungsflagga!

Om bord är Gustaf här på Östersalt
Bland krigets skräck. Är detta ej en saga?
Han, nöjets kung i skiftande gestalt
På karusellen, operan och Haga!
Här — inför fienden — det än är han,
Fast butter prosa aldrig fatta kan

Motsägelsen hos detta rika snille,
I detta hufvud, tusen planers ugn,
Där fladderlynne vardt beslutsamt lugn
Och vekhet hjältemod — då han som *kung* det ville.

Hans mod är icke af den lägre sort,
Som drifs i faror af den blinda kraften,
Som bor i musklerna och rinner bort
Med några mått utaf den röda saften;
Hans mod är klarsynt — stiger väpnadt fram
Bland skygga rådslag om reträttens skam,
Han väger kallt ett ondt emot ett värre.
Vi stanna här. Ett tonfall, orons tolk —
Och ordet mist sin verkan på hans folk;
Men ej en min förbyts han är sin känslas herre.

Vi hålla stånd! Elektriskt ordet gått,
Utefter denna rad af mörka slupar
Med hurtigt vimmel uti gult och blått
Och hurrarop från tjugutusen strupar.
Nu bräcker dagen. Vind och upprörd sjö.
Man är beredd att segra eller dö,
Ej Viborgs fasor *Styrbjörns* gossar skrämma.
I centern Stedingk riktar sin kanon,
Från Musalö, på högerns division,
Bär roparn vidt omkring den sträfve Törnings stämma.

I dörren till Amfions chefssalong
Står Gustaf färdigklädd, med hatt och handskar.
Hans öga oförmärkt en sista gång
Ser staben an och allas fattning granskar.
Ej lyser öfverallt den tillförsikt
Som höfdes i en stund af sådan vikt:
Till flaggkaptenen, som skall leda striden.
»De Frese — säger han — ni mår ej väl.
Jag löser er i dag från ert befäl
Och platsen närmast mig tar Cronstedt under tiden».

Af segel hvitnar det vid Aspö skär —
Och Gustaf kallar med en halfhög fråga
Sin trogne Lewenhaupt, en visionär,
Som ryktet tillagt siareförmåga:
»Hvad menar Adam om det slag som sker?»
I tårar han: »Ej Herren öfverger
Min konung och hans folk i denna fara.
Jag tror att Gud vill hjälpa Sverges land,
Att allt går väl». — Han kysser kungens hand
Och Gustaf kramar hans; är själf för rörd att svara.

Där kommer Nassaus flotta bog vid bog.
Från strand till strand den slutna fronten räcker
Och hela fjärden tycks ej rymlig nog
För hans fregatter, caïker och chebecker.
I första gryningen med lag på lag
Han festligt hälsat kejsarinnans dag.

I nästa ögonblick han Sverge slukar.
Nu svara klipporna vid skarp signal
Och blåsten buktar flaggor utan tal
Med blå Andreaskors i sina hvita dukar.

Re'n rulla dundren öfver skummigt djup
Och sundet sveps i moln som blixtar plöja.
Då Gustaf ger befallning om sin slup —
En holme höjer sig ur rökens slöja.
Dit — tätt vid Stedingks front — dit vill han ro
Att striden följa från en hafsörns bo.
Men under några ilande minuter,
Förrn fallrepstrappan sig mot jullen sänkt,
Amfion, skeppet där han drömt och tänkt,
Som i en afskedsblick hans öga innesluter.

Hvem vinner spelet? Kanske skall hans fot
På dessa tiljor aldrig mera vandra?
Hans räddning sväfvar på de tunga klot,
Som nu i luften hväsa mot hvarandra.
Om dagens drabbning ändar med förlust,
Är Sverges riksskepp vrak på stormig kust
Och, utan krona, hvad blir Gustafs öde?
Kanske en skymflig, gyllne fångenskap,
Ett mål för spe af hvarje fräck satrap
Vid Katarinas hof? Nej, hellre hos de döde!

Skall drunkna så i mörker, skam och hån
Den stolta, klingande Gustaviaden?
Skall han ej mer, vid festsalutens dån,
På strömmen glida in till Mälarstaden,
Och där, med fredsoliven i sin hand,
Framför sitt sköna slott gå gladt i land,
Ännu i hvalfvet följd af jubelbruset?
O Sverge, Sverge, för hvars namn han brann,
Skall häfden säga att det just var *han*,
Som i sitt eget fall drog också dig i gruset?

Han vet det nu: sin *vilja* blott han vägt,
Men ej sin *makt*, som agg och söndring stäckte
Att lyfta Sverge till den rang det ägt
Var ej en lösen mer för dagens släkte.
Om han, trots allt, har börjat detta spel,
Hur dyrt han gälda fått begångna fel!
Må tadlet sedan på hans rykte tära,
Blott välvisheten vackert håller mund,
Så länge krutet talar i Svensksund,
Att rädda, om ej mer, vårt själfbestånd, vår ära.

I morgon må man häckla som förut
Monarkens misstag, statens refvor blotta,
Blir man i dag blott frälst från ryssens knut
Af Gustafs rådighet och Gustafs flotta . . .
Han själf får glömma dunkel politik
Här för en enda gång i Finlands vik,

Här finns ej mer det krökta och det halfva.
Som solen klar i dag hans ställning är:
Midt framför honom dundrar ryssen där,
Här ljungar svar på tal i svenskens liniesalva.

Sin plats har Gustaf valt på holmens krön
Bland mossbelupna gråstensblock och tallar.
Djupt i sin grundval skakas hela ön
Vid slagets oafbrutna tordönsknallar.
Här breder ut sig, som på kartans blad,
En vattenyta, flottor rad mot rad
Med blixt på blixt ur hvita krutröksbollar.
Den svenska elden vinner dock på längd
Mot fienden, i sundet sammanträngd,
Där just hans öfvermakt hans nederlag förvållar.

Den tappre Nassau ser sitt hopp förstördt;
Ett sista anfall är tillbakadrifvet
Och ryssarne, som medvind inåt fört,
Mot öppet vatten sträfva nu för lifvet.
På vänstra flygeln slå de till reträtt,
Men Törning hänger dem i hälen tätt
Och deras utgång mota vind och vågor.
Den ryska centern, blottad i sin flank,
Bestrykes långskepps — se, där gick i sank
För grundskott en fregatt — en annan står i lågor.

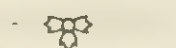
Reträtt, reträtt! — Men då från Sverges skär
Med högt triumfskri kommer västanstormen.
Till segrarns hjälp han för sin böljehär
I karolinska, mörkblå uniformen.
De flyende han tar med väldig hand,
Han vräker dem i redlöst skick på strand,
Mot svenska eldgap dem tillbaka slungar,
Liksom ett lejon, se'n det märkt på prof
Med tänderna och klorna jaktens rof,
Sitt byte kastar ner till lek åt sina ungar.

Befriadt, lättadt, går ett andedrag
Ur Gustafs kungahjärta där på höjden:
Som efter kolsvart natt en tropisk dag,
Hans öga strålar upp af segerfröjden.
Han hållit stånd med Sverges trogna vakt
I brottningen mot österns öfvermakt,
Af klenmod i oändlighet förstorad:
Ett under, såsom än det tima kan
Till hjälp och räddning åt ett folk, en man,
Som ej i nödens stund har gett sig själf förlorad.

Den starka kanonaden är förbi,
Med långa mellanrum ett skott man lossar.
Längst ute, som ett rödt fyrverkeri,
En eller annan skeppsbrand ännu blossar:
Förskrämda flyktingar i tusental
Befolka hvarje klippa våt och kal

Och spillror täcka hela segelleden.
I morgon samlar man de fångna opp,
Men redan säger månget hemligt hopp
Att bland troféerna den bästa dock är *freden*.

Det börjar skymma, då en svår galer
Igenom svenska linjen redlös drifver
Till stranden af den ö, där Gustaf är.
Åt kungen själf sig chefen fången gifver.
Den tappre ryssen, blek, med arm i band,
Sin värja återfår af Gustafs hand
Som gärd utaf hans ridderliga sinne.
I det han talar, mörknar det alltmer,
Det stora dramats täckelse går ner
Och dagen vid Svensksund, den sköna, — är ett minne.

En afton hos fru Lenngren.

Vid Svenska Akademiens hundraårsfest.

I.

En kväll i gamla Stockholm — regnets sus
Och höstens mörker väcka tunga tankar.
I gatuslasket sprids ett dimmigt ljus
Af sjuttonhundranitti-talets dankar.
I blåsten skylten gnisslar på sin stång
Och vandrarn söker tak med hastad gång.

Karosser rulla af till assemblén.
Nu är det tid att stänga — krämarn menar,
Men ser i fönstren midtemot ett sken
Igenom några almars nakna grenar,
Som in i saln sin sommarskugga bredt
Beridarebansgatan tjugoett.

»Hos Lenngrens är det främmande i kväll!»
Förnumstigt yttrar han till sista kunden,
Och hon, en ärbar sextiårs mamsell,
Blir kvar på tröskeln, trots den sena stunden.
»Är det assessorn, han med frun kanske?» —
»Jaha, hon köper socker här och té.» —

»Det sägs hon skrifver?» — »Ja, nog är hon kvick
Och bara äkta prima-vara tar hon
Och allt skall vara noga på en prick
Och som ett dockskåp fint i köket har hon.
Hvad allting kostar, hon på öret vet.
Men aldrig knusslar hon en smul för det.»

Det där ha grannarne på reda hand; —
Men herrn i vagnen andra tankar hyser.
I sobelpäls, med stjärna och med band,
Han ser i förbifarten, hvar det lyser —
Och strax det rycker till af obehag
Uti hans gula Reuterholmska drag.

Däruppe finns en liten värld för sig,
En fristad för satirens, skämtets vänner. —
»Ifall man skrattar, skrattar man åt mig!» —
Så »ljusets fiende» instinktlikt känner.
Den krets, som slog ett slag för »sundt förnuft»,
Än hos fru Lenngren andas hemmets luft.

I maktlös harm, att ej han storma kan
Den höjd, där snillet firar sina lekar,
Han rullar bort och stänker ner en man,
Som mellan högarne och pussen tvekar.
Ond och bestört, damaskerna beser
Den öfverstänkte — men hvad nu? Han ler!

»Just vid fru Lenngrens port — det var besatt!»
Vår man af obetvingligt löje lifvas
Vid plötsligt minne af *Cornelius Tratt*,
Som också brukat i damasker trifvas.
En ringa sak, ett flyktigt ingenting
Får tanken fångad i en magisk ring.

Ett namn, ett ord! Figur uppå figur
I blinken syns: — där kommer hela släkten
I pudrad piskperuk, i uppsatt tur,
I stor panier, i nationella dräkten, —
En brokig vauxhall, full af djärf komik,
Af saftig färg och lefvande plastik.

Han känner dem, han sett dem allihop: —
Helt styf i sin robrong den goda tanten,
En skälmsk kusin med musch vid kindens grop,
Och gamle onkeln sedan — rädd om slanten! —
En kvinna, själf från världens äflan skild,
I några penndrag ger sin samtids bild.

Ack, tiden är af en så trumpen ton,
Har nyktrat till från Gustafs glädjefester.
Själf svärmeriets stora illusion
Uti en pöl af blod gick ned i väster . . .
Upplysning, frihet — hit de fört alltså!
Man suckar trött och tar sitt ok uppå.

Om i den lund, som sången öfvergaf,
Ett eko väcks, — det är, när hjärtan brista:
Guitarrn är stum på Bellmans fattiggraf,
Den sprungna bågen läggs på Kellgrens kista
Då är det *hon*, som fängslar land och stad
Med några visor i ett tidningsblad.

Hon, hvilken få ha sett, än färre känt,
Hur med en rad hon klarar trumpna miner!
Idyllen, — värre är det ej bevändt, —
Har evigt plats, jämväl ibland ruiner,
Och, kära landsmän, — sen er blott omkring:
Hur mycket löjligt finns på jordens ring!

Hur hvarje ord i minnet fastna vill!
Den är som kardborrn, denna kvicka meter,
Och halfva Sverge kan den utantill,
Förrän man frågat, hvad författarn heter.
När Ryktet sist gör officielt besök,
»Är inte hemma», svaras från ett kök.

Hvad ställning har hon? — En assessor-frus,
För dem som sälja socker, té med mera, —
För några är hon damen, i hvars hus
Gustavianer komma och frondera, —
För den, som älskar Sverges ädla sång,
En diktens stjärna utan nedergång.

Här står nu denne man, i regn och höst.
Med blicken fäst på våningen däroppe.
Där dväljs den dolda, som till fröjd och tröst
I tidens malört mängt en nektardroppe.
De lycklige, som äro där i kväll
I snillets och den goda smakens tjäll!

Han dröjer ännu, fast det blåser kallt.
Och ser, hur ljusen tindra klart i taket.
Är lyckan god, han varsnar en gestalt.
En rörlig skuggbild innerst i gemaket:
Men minsta skymt ej föll på spejarns lott —
Hon unnar världen sina sånger blott.

II.

På gatan faller regnet mörkt och stridt:
Men inomhus man glömmer själfva tiden
Bland förmaksmöbler, målade i hvitt.
Med tyg af grönt och lilas-färgadt siden.
Ett par små Hillerströmska taflor där. —
Här en albaster-byst utaf Voltaire.

Ett prydligt brickbord. Bredvid sockerskåln
Ett tékök sorlar trefligt, silfret lyser.
Utur ett litet aromatiskt moln
Värdinnans öga öfver kretsen myser.
Och Chinas dryck i koppar från Rörstrand
Får högre smak som skänk af hennes hand.

Värdinnan — är hon ung och vacker då?
I denna krets, den bästa Sverge äger,
Ej någon tänkt att gifva svar därpå —
Så står hon hel för dem, i hvad hon säger.
En medelålders fru, om ni så vill,
Ej hög till växten, fyllig ock därtill.

Inunder grekisk bindel hårets flod
Kring hennes hjässa bucklar sig i vågor,
Som litet puder, efter dagens mode,
Strött askfärg öfver — aska släcker lågor.
Här halp det icke — elden bryter fram
I ögon spelande af epigram.

Det fina, hvita hullet kläder godt
Den arm, som rör sig där i tébordsstöket,
Den hand, som bläckspår aldrig nalkas fått,
Så litet som en musch af sot från köket.
Fast hennes sånger öfver landet gå,
Carl Peter Lenngren lider ej därpå.

Han anses kärf: — ett ord är lätt till hands
Vid världens dom, men här i husligheten
Den blick, som hvilar trygg och nöjd i hans,
Ej vittnar alls om »huldhet i förtreten».
I afton är den hedersmannen glad:
Hon åter har en godbit för hans blad.

I gästfritt hem de adertons förbund
Är denna gången företrädt af fyra, —
En krets, som blifvit husvill i den stund,
Då gallsjuk Reuterholm uti sin yra
På sångmör hämnats för ett modigt ord. —
Nu hålles sammankomst vid detta bord.

I laget Gyllenborg är ålderman,
En äldre skolas vördnadsvärda minne.
Hans sang om »själens styrka» blekna kan,
Men aldrig förebilden i hans sinne.
Hans lugna höghet har ock sitt behag
Som solen på en molnfri vinterdag.

Hans granne, Leopold, re'n hunnit med
En artighet till hvar och en i rummet.
Det hör nu en gång till, — det är hans sed
Att först så där af bägarn blåsa skummet,
Förrän han ger ur konstfull gyllne skål
Sitt snilles rätta vin i rågadt mål.

Sa Rosenstein — det bästa hjärtelag,
Det klaraste förstånd, som ödet tvungit
In i en tung gestalt med grofva drag:
Och Silfverstolpe, nyttans skald, som sjungit
»Medborgarns» lof och med sin frisinthet
Nyss väckt på höjderna så stor förtret.

I glädtigt samkväm ilar stunden bort.
Man ömsom skämtar, ömsom allvar språkar.
Med något infall, träffande och kort,
Värdinnan ofta sakens kärna råkar, —
Men blott i förbigående, helt blygt och lätt,
Och liksom vädjande till högre rätt.

Re'n uppbrottstimmen nalkas. Nio slag
Förtonande ifrån pendylen dallrat. —
»En bön till vår värdinna vågar jag» —
Tar Gyllenborg till orda — »Lenngren skvallrat.
Förunna oss ert nya stycke nu!
Den glada festen — så är titeln ju?»

Skaldinnan får ej neka. Hennes man
I loflig stolthet redan sagt för mycket.
Med purprad kind, med röst, som långsamt vann
Sin stadga åter, nu hon läser stycket:
Hvad täck skalkaktighet, hvad ömt behag
Och dock hvad breda, säkra penseldrag!

En landtlig fest, där oskuld, barnaskön,
Med jordisk glädje står så väl tillsamman
Som fatens rosor, lille Görans bön
Med nyckelharpans surr och folkets gamman.
Hur stormar grusande kring världen gå,
Än ryms i Sverge mången lycklig vrå!

Hon slöt att läsa. Kretsen lyssnar än
Tyst inom sig till ljud från flydda varar.
Då Gyllenborg sig reser upp igen. —
Hans blick är blank af återhållna tårar.
»Tack! » — säger han, den hvita hjässan böjd —
»Jag vet, att Kellgren skulle lett af fröjd!

»I namn af Gustafs sprängda skaldförbund
Var tack för än en afton, ljufligt gången
Bland alla gratier på fridlyst grund!
Tack och farväl — än lefver svenska sången!»
Värdinnans hand man har till afsked kysst,
Och snart är hela huset mörkt och tyst.

*   *
*

Ur första våningen det ljus försvann,
Dit sene vandrarn blickade så gärna.
Den afton kom, då aldrig mer det brann,
Och blott från minnets hvalf en stilla stjärna
Såg ner på all den dårskap, all den flärd,
Som endast byta namn i samma värld.

Men denna stjärna från en svunnen tid
Nu hit till oss sin fina ljusflod skickar;
Bland mörka moln, bland brytningar och strid,
Vi möta hennes goda, svenska blickar.
Den egna härdens ro och löjets rätt
Hon häfda vill för dagens mulna ätt.

Den ädla taffelrund, som hon höll kär,
Förgäter henne ej vid sekelfesten.
Till minnens högtidstag jag frambesvär
I dag den älskade, den skygga gästen:
Men ack, hur svag den skuggbild, som jag fatt!
Hon skänkte världen sina sånger blott.

Efter fyratio år.

Säg Lina, minns du kvällen
I Juni, Gustafs dag?
Baletten, karusellen —
Kantaten, — den skref jag.
Med framtid bland poeter,
Till hofvets *fête champêtre*
Jag också bjudning fick
Och nådig nick.

Beundrad utaf släkten
Och kysst utaf min mor,
I nya svenska dräkten
Till Drottningholm jag for.
I drömmens granna rike
Jag såg mig Kellgrens like,
Såg mig som hofsekter —
Och kanske mer.

Raketer skulle ljunga
Kring kungens krönta G
Och Stenborg skulle sjunga
Och dansa Marcadet.
Och mina ord — hvad ära! -
Dem skulle kören bära
Kring park och Mälarvik
Med Glucks musik.

Att festens början bida
Jag stod vid China slott.
Då var du vid min sida,
Då fick jag Amors skott.
I blinken knep mitt hjärta
En brunögd liten snärta,
En pudrad, täck korist
Med svarfvad vrist.

Hur blef jag fast behändigt
På denna enda kväll!
Jag suckade beständigt:
Hvad ni är söt, mamsell!
De redan börjat spela,
Förr'n jag begrep det hela,
Begrep med lust och kval:
Du var mitt val!

Från sjunde himlen rycktes
Jag af en kylig fläkt;
Ack, mina vers ej tycktes
De högas bifall väckt.
En statsfru fann dem platta
Och Armfelt såg man skratta
Och tankspridd Gustaf satt . . .
Mitt hopp, godnatt!

Förbi var hela ståten
Och lyckans drömda skänk.
Jag knappast kväfde gråten
På parkens dunkla bänk.
I månsken tyst låg China . . .
Då smög din arm, min Lina,
Ditt hufvud till mitt bröst,
Du gaf mig tröst.

Nu fyrti somrar svunnit
Se'n denna ljufva stund;
Vårt ungdomsrus förbrunnit,
Men sällt är vårt förbund.
Ej lyckans löfte ljugit,
Fast poesin förflugit —
Du sjunger icke mer,
Jag är kamrer!

Dock kan ännu jag dricka
En skål på Gustafs dag:
Då är du än min flicka
Med alltid fint behag.
Du alltid är den Lina
Som vardt min brud vid China,
Då jag var skald och ung
Och Gustaf kung.

Till Drottningholm det sköna,
Till Lofön draga vi
Och tömma i det gröna
Ett glas *œil de perdrix* —
Ett glas för fast behållning
Af drömmarnes förtrollning,
För sällhet som består
Se'n fyrti år!

Den gamla fröken.

En liten ensam gosse, tyst och blyg,
Som ej fått tumla i den gröna hagen,
Jag satt bland böcker i en fönstersmyg,
När jag från skolan hade lof för dagen.
Den unga fantasiens alkemi
Förvandlade den värld, jag lefde i.

Midt öfver gatan låg ett åldrigt hus,
Som hufvudroll i mina drömmar hade.
För gasthistorier jag utan krus
Den hemska skådeplatsen dit förlade.
Ett anlete med bleka, vissna drag
Där stundom mötte mig. Då ryste jag.

Bland bilder från fru Lenngren och Fryxell
Steg som en elak fe »den gamla fröken».
På hennes rullgardin jag såg hvar kväll,
Hur skuggor skymtade som mörka spöken.
Där speltes på klaver emellanåt
Så sällsamt sorgligt, att jag föll i gråt.

Tog mig vid handen så en vacker dag,
I ordning att gå ut, min vårdarinna:
»Den gamla fröken fattat stort behag
Att dig i fönstret jämt vid läxan finna.
Hon bjudit oss att hälsa på hos sig
Och lofvat mycket vackert visa dig.»

Jag bad få slippa, men det halp ej alls,
Och genast vi begåfvo oss på vägen.
Jag kväfde snyftningen uti min hals
Och trädde in, förfärad och förlägen.
På mattan höll jag blicken envist sänkt;
Då ljöd en röst — den var ej som jag tänkt.

Den klingade så varmt, så mildt och godt,
Och i ett nu min fruktan var försvunnen.
Två ögon logo själfullt himmelsblått
I öppen strid med skrynklorna kring munnen,
Och själfva skrynklorna, hvad voro de?
En mask förrådande en vänlig fée.

Det låg ett fängslande jag vet ej hvad
I denna hållning, rak trots årens börda,
I denna hy, lik hvita rosenblad
Af första frostens andedräkt berörda.
Från flydda vårar minnets doft fanns kvar
Omkring gengångerskan från Gustafs dar.

Den boning, som jag fyllt med nattlig skräck.
Jag kunde icke nog bese, beundra:
Möblering utan stoftkorn eller fläck,
I stort och smått en bild af sjuttonhundra,
Med bronsbeslag allt vördigt och bastant,
Från gamla kopparstick mig välbekant.

Klaveret, som jag hört så mången gang.
Stod där i vrån, i hvitt med nött förgyllning.
Notställarn bar en nu förgäten sång,
I gulnadt bläck en sirligt skrifven hyllning.
Det var »vid vassen af den krökta ström» —
En ton, som följt mig ända i min dröm.

På hyllan, lysande i franska band
Och högröd snitt, liksom i högtidskläder,
Gustavianska skalder trängdes bland
Dalinska tidens folk i simpelt läder.
I vitterhet den gamla höll sig nöjd
Till dem, som gjorde hennes ungdoms fröjd.

På väggen taflor! — Farfar i peruk
Med harnesk öfver gula kyllerrocken,
Ett ryttterianfall — en mörknad duk
Med Lembkes svarta häst i främsta flocken,
Pastellporträtt i bleknad härlighet —
Jag tröttnade ej fråga: »hvem är det?»

I målad miniatyr, i drifvet vax.
Jag redan visste mången likhet läsa:
På vinlöfskransen röjdes Bellman strax,
Och stackars Lidner på sin stora näsa.
Af häpen vördnad stod min mun på glänt.
Då fröken sade: »Jag dem sett och känt.»

»Fru Lenngren då och Kellgren?» — »Också dem.»
Nyfikenheten intet kunde mätta.
Re'n stunden inne var för att gå hem,
Och än alltjämt det hette: »ack, berätta!»
Knappt lämnad var den tröskel, som jag skytt,
Förr'n hågen brann att komma dit på nytt.

Besöket gjordes om en annan kväll:
Allt var sig likt, blott ännu mera roligt.
På böcker och på taflor såg jag säll
Och till den goda féen mig smög förtroligt.
Till namn från fordom jämt jag återkom,
Och alltid hette det: »ack, tala om!»

Hon gjorde så — dock icke mitt begär,
Fasthellre minnets makt hon lyda tycktes,
Och stundom bortom barnets trånga sfär
Berättelserna ofrivilligt rycktes,
Som på det stilla vattnet, vid ett kast,
Allt större ringar vidga sig i hast.

Men om jag också icke allt förstod,
Så tacksam lyssnare man funnit sällan.
Så helt jag lefde i en period,
Som låg med ljus och dunkelhet emellan
Den nittonde Augustis morgonsol
Och nattens blixt ur Ankarströms pistol.

Hon skildrade, hur glädjen själf steg ned
På flyktigt gästbesök till frusna zoner.
I »Postens» spalter Kellgrens löje stred.
I fria luften lekte Bellmans toner.
Af grace och kvickhet, lefnadslust och mod
Allt sjöd och spelte som en vårlig flod.

Och Konungen — hvem återge förmår
Hans ögas strålblick och hans sneda panna,
Teaterlagrarne i pudradt hår
I sällsam blandning med de äkta, sanna!
Hans ålder, ack, med flärd och split och strid,
Var dock vår sista svenska storhetstid!

»Jag minns», så sade hon, »den morgonstund,
Då Gustaf steg ombord på skärgårdsflottan.
Från Holmen dundrade af hjärtans grund
Vid hurrande och jubel öfvermåttan,
Och tårfullt viftande tog aldrig slut
För hvar galér, som vimplad lade ut.

»Jag ser mång' ungersven vid skottens ljud
Med hurtigt grepp i tåg och tackel klänga.
Som afskedshälsning till en mor, en brud,
En plymagerad hatt bland krutrök svänga.
Jag ser för mig så mången, mången, som
Från Viborgsviken aldrig vände om.

»På stranden stod jag, klädd ännu till bal.
Jag dansat på redutten hela natten.
Där flödat glödgadt vin och vankats tal
För hjältarne på väg till finska vatten.
Min blick i tårar hän mot skeppen gick —»
Hon teg med ens. Ej mer jag veta fick.

Jag märkte stunden ej för frågor gjord,
Men mina ögon min väninnas följde
Bort till en medaljong på hennes bord.
Där hennes sticksöm den till hälften höljde.
Jag mindes, att jag undrat hvem det var,
Fast då mot vanan icke jag fått svar.

Till böckerna jag tyst mig undan drog
För att ej störa hennes sorgsna stämning.
Men hur i dem jag bläddrade, betog
Till sist mig själf en liknande beklämning.
Om läxor stammade jag fram ett skäl.
Steg upp och tackade och bjöd farväl.

Visst hade jag min gång dit om igen.
Och visst var fröken som hon brukat vara
Mot den, hon kallade »sin lilla vän».
Beredd att ständigt på hans frågor svara,
Men likafullt jag var och blef försynt
Att be om slut på hvad hon påbegynt.

Och tiden gick — från ferier återvänd,
Se'n några veckors frihet jag fått smaka,
Jag var som vanligt hemma i min gränd
Hos min syntax och temabok tillbaka,
Då oförmodadt sorgebudet ljöd:
»Du vet, att fröken midt emot är död.»

Ner på Cornelius föll en droppe klar,
Hur än jag kämpade att gråten svälja.
Det sades att om Onsdag åtta dar
Man ämnade att på auktion försälja
Den gamlas taflor, bo och husgeråd.
För mina öron lät det som ett dåd.

På förevisningsdagen dit jag smög.
Hur var det fina, hvita golfvet smutsadt!
Hvar möbel rubbad var, och i en hög
De kära taflor man mot väggen skjutsat.
För simpelt skämt de voro föremål —
Och i sitt harnesk farfar fått ett hål.

Det bo, som hållits hop af aktsam vård.
Hur skulle nu det skingras i fragmenter!
En klädståndsfru slog till ett falskt ackord
Uppå klaverets dammiga tangenter.
Det var, liksom jag maktlös långt ifrån
Mot älskadt stoft bevittnat helgerån.

Till böckerna jag sade afsked rörd
Och aldra sist nu till det bord mig vände.
Där på en bricka jag såg sammanförd
En mängd af småting, som jag alla kände.
Jag önskade betrakta än en gång
Det där porträttet i sin medaljong.

Där låg dess röda saffiansfodral,
Men tomt — porträttet var ej mer att finna,
Och ängsligt frågande min blick sig stal
Hän till en gammal sorgklädd tjänarinna.
Uti en hviskning gaf hon mig besked:
»Ja, medaljongen — den tog fröken med.»

Den trettonde Mars.

Han stirrade ned från sitt slottsgemak
Utöfver lejonbacken,
Han stod där så stel. så spänd och rak
I den tränga blåa fracken.

Hur kall han syntes. en feber brann
Bak serafimerstjärnan,
Och tankarne hvirflade af och an
I den arma pinade hjärnan.

Hur kunde det gå så förtvifladt slätt,
Så jämmerligt som det gjorde?
Han var ju en kämpe för sanning och rätt,
Därtill en Herrans smorde!

Hans namn Sannfärdig och Trofast är.
Han ensam ej sig försvurit
Åt den korsikanske Lucifer
Och vilddjurets tecken burit.

Att vägra förlikning med Antikrist.
Det var att himlen förtjäna;
Men därför hade han Finland mist
Och stod förrådd och allena.

Hans rikes bålverk åt ryssen skänkt,
Och så den långa reträtten,
Oduglighet, svaghet där minst han tänkt —
Och sist nu från Värmland stafetten!

Var Cronstedt fal och var Klingspor feg,
Rebellen — det var dock rågan!
I går man lydde ännu och teg —
I dag är det upprorslågan.

Hur var det möjligt? Hvad helst han gjort
Haft bifall af grånade råder.
Allt var förträffligt och vist och stort,
Så snart han talat i nåder . . .

Liksom från tingens sanna gestalt
Den skymmande slöjan flugit,
I blixtbelysning han såg nu allt:
De hade blott ljugit — ljugit.

O, dessa hofmän med fruset smil,
Prelater med ja och amen
Och dessa festtal i öflig stil
Om Gustaf och Vasastammen!

Lögn — idel lögner så långt han minns:
Ministrarnes reverenser,
Då han från skötet som tre års prins
Gaf sina audienser.

Handkyssningar bara och böjda knän,
Men sanning ej för ett öre!
Så vardt han en hög, absolut suverän —
Hans folk, det stod utanföre.

Hans folk, han har ej sett till det stort.
Men när han färdat ut order,
Det blödt och betalat, som det har bort,
I kampen mot Rysslands horder.

Nyss ställde det upp sin ynglingahär,
Ett landtvärn med fädrens sinne.
Sitt yttersta stöd har han ändå där
Mot fiender ute och inne . . .

Då ljödo trumslag vid början af bron
Och inför konungens blickar
Allt närmare kom en ung bataljon.
På dem kan jag tro! han nickar.

Men hvad är detta? Än hit, än dit
Gevären svaja eländigt
Och mellan leden i kompani't
Hvad gapande luckor beständigt!

Han är förstenad. Är *det* hans sköld,
Den svenska ungdomens blomma?
I usla paltor de hacka af köld
Med kinder gulbleka, tomma.

Vid sista svängningen segna två
Af svaghet omkull på marken.
I silfverringklockan griper då
Med feberifver monarken.

Och mot sin darrande adjutant
Han träder med handen knuten:
Hvad fattas folket? Tala sant!
Sant, hör ni, sant på minuten!

Till svar en stammande, skrufvad fras
Om vinterkylan som suger,
Om patriotiska afskedsglas . . .
Ut! — ropar kungen — ni ljuger!

Och åter ensam, emot sitt bord
Han sjönk, den beklagansvärde.
Uti sitt mörker ett sanningens ord,
En stråle af ljus han begärde.

För sent, för sent! Från hans kabinett
Blott skilda utaf den tunna
Skulpterade dörren, re'n sammanträdt
De männer som svara kunna.

En sky på härdade drag låg tung
Af sorg och allvar i blandning.
De hyste ej hat till en stackars kung,
Men kommo att tala — sanning.

Skogsvandringen.

Sång på den 13 November 1882.

I.

Genom Rämens djupa skogar skrida
Fyra män vid hvar sin foras sida.
Himlabågen strimmar norrskensljus
Ofvan höga furors dofva brus.

Karlavagnen fram ur skyar bryter,
Forsen lik en fjättrad kämpe ryter,
Kastar sig, i stålblå brynja klädd,
Sömnlös af och an på klippig bädd.

Öfver höjder, genom mörka dalar
Går det tysta tåget — ingen talar;
Blott då lasset stöter mot en sten,
Klingar Värmlands-malmen stark och ren.

Än det gamla svenska tungomålet
Ljuder klart hos järnet och hos stålet.
Hade lynnets stål i forna dar
Lämnat lika starkt ett eko kvar!

Dessa fyra män i vadmalsdräkten
Höra de ej till den stora släkten
Med sin karga jord i evigt krig,
Hur än landets lott gestaltar sig?

Nej, af bonden blott de lånat rocken.
Dessa ynglingar ur herreflocken,
Deras lefnadsöden fört dem re'n
Till katedern, skrifstoln och armén.

Vekligheten, flärden, öfvermodet
Dock ej skämt det ärfda odalblodet.
Bak magisterkrage och galon
Klingar Värmlands-malmens gamla ton.

Fädrens enkla lif dem pröfva lyster,
Furuskogen vinkar mörk och dyster,
Eget järn den friska skaran kör,
Karlavagnen åker ofvanför.

II.

Hvad tänker han, ljuslockig körsven, på
Där stum han vandrar vid fålens töm,
Då skogen suckar liksom i dröm,
Och stjärnorna gå och gå?
Han tänker vid suset i nordens fur
På grekiska rytmer, eller hur?

Men hvarför det molnet på pannans rund?
Hans lif är ju sällt som en lagerfest,
Och nyss steg kärleken ned som gäst
Hos sångens gunstling i Lund.
Han har ju sin brud och sin Homer —
Hvad vill han af ödet begära mer?

Väl har han som andra kunnat nås
Af dagens ämnen för blygd och sorg,
Sett flaggan sjunka på Sveaborg,
Och landets ungdom förgås;
Men Sverge från fallets brant vardt ryckt,
Och svagheten åter kan slumra tryggt.

Nog höjas stämmor till dagens lof,
Men skogen härmar ej smickrets röst,
Det klagar som djupt ur ett sargadt bröst,
Och forsen ryter så dof.
Den svenska jorden blott sörja kan —
Den unge vid foran förstår det, han.

Och därför pressar en suck hans barm:
Han älskar ej heller den nya tid,
Som söfver sinnet i veklig frid,
Han glöder af sorg och harm.
Hvad hjälper att Sverge nu kallas fritt?
Än binda bojor, som flärden smidt.

Hvar är det folket, som öfvervann
Ett afvogt öde med hjältehåg,
Som drog sin bärgning ur fjäll och våg,
En hvar blott sin egen man?
O, hvar är lynnet från forna dar?
Det sörjande ekot frågar: hvar?

Är detta Svearne, denna släkt
Så småsint, afundsam, glitterströdd,
Till nesligt ok på den torfva född,
Som fostrade Engelbrekt?
Så spörjer den unge i nattens vind,
Och blygselns rodnad bränner hans kind.

Då spränger vreden hvart hemligt tvång,
Som dämpat tanke och hejdat ord.
I natten lyssnar hans fosterjord:
Ja, detta är Sveas sång!
Det är hvad landet har innerst känt,
Hvar tår af harm, som dess hjärta bränt!

Bland skockade skyar af själfviskt kvalm
Hans sång lik rensande tordön skär:
Här är det Brage, som Mjolner bär
Och ljungar i språkets malm.
Det klingar af stål från förborgad härd,
Och stålklang svarar vid forans färd.

Han dömer ej tidens fel med väld,
Den skald, som manar sitt folk till bot:
Lik källan, som sjuder vid Heklas fot,
Hans sång har tårar af eld.
Än bitterhetens, än smärtans tolk,
Han ber, bestormar: vak upp, o folk!

Vak upp, o folk, på fördärfvets rand
Och värm till lif i ditt ärfda blod
De friska fädernas kraft och mod
Och väx i ett minskadt land!
Ej skildt i flockar, men fast förent,
Vak upp, o folk, förr'n det är för sent!

Se, våldet lurar kring dig allt fort
Och måttar i friden sitt säkra slag.
Det kommer, det kommer till dig en dag
Och skakar på fjällstängd port.
De stores grifter, ditt eget hem,
De ofödda släkten — det gäller dem!

Men siaren sjunger: jag ser en syn —
Vårt öde är icke beségladt än,
Han uppgå skall öfver frie män,
Den dag, som dröjer bak skyn.
Den ädla Svea har gjort sitt val,
Hon vill ej plånas ur folkens tal.

Och sången stiger med ökad makt
I täflan med furors och böljors brus,
Och rymden gnistrar i norrskensprakt,
Och ättehögen står ljus.
Med doket åtskildt, tar natten del
I nordens vaknande strängaspel.

Om seger ljuder hans höga sång,
Han sjunger till grafven allt lågsint kif,
Han sjunger så som i seklers lif
Det sjungits en enda gång.
Han sjunger en framtid af ljus och hopp,
Han sjunger den dag, då hans folk står opp.

Men stjärnorna smälta i gryningssken.
Och öfvergjutna af rosenfärg
Ur sjunkande skuggor stå fjärran berg.
Och fågel kvittrar på gren,
Och skogen vid solens morgonkyss
Nu knotar: jag drömde så härligt nyss.

Och fram går forornas trötta rad.
Och skogen är lämnad för längese'n.
Och hjulen rassla mot gatusten
Omsider i Filipstad,
Och rop och gnäggningar sorla gladt
Kring honom, som *Svea* diktat i natt.

Vi följa formannen långt ifrån
Till faktoriet — där är hans hamn,
Där lämnar han sedeln med sitt namn:
Esaias Esaiasson.
Men häfden ett annat namn skref ner
I natt på taflor af guld — *Tegnér.*

III.

I dag århundradet fyllt sitt lopp.
Se'n detta älskade namn steg opp.
En stjärna strålande hopp och fröjd
Till Svea, som sörjande satt och böjd.

Där gick vid siarens lystringsord
En darrning genom hans fosterjord,
Och Svea, midt i sitt djupa fall,
Med stolthet kände: jag lefva skall!

Det folk, som fostrat odödlig sång,
En ljusare framtid skall se en gång.
Bevarar det elden i hänförd barm,
Då härdas stålet i mattad arm.

Och folket hörde hvad skalden kvad
Och drog så jublande gladt åstad
Och grep med vaknande götisk kraft
I fastare tag kring sin spades skaft.

Nu bröts från öster- till västervåg
En väg för vimplade snäckors tåg.
Och full vardt lada och träsk vardt läns,
Ett Finland vanns inom Sverges gräns.

Från hög till låg, genom stad och land,
Knöt skaldens dikt ett föreningsband,
Och inom hemmets och skolans dörr
Ljöd språket älskadt som aldrig förr.

Och Sverges hoppfulla unga blod
Steg varmt till kinden vid Frithiofs mod,
Och Ingeborgs längtan åt ungmöns dröm
Gaf ord och toner vid väf och söm.

Så vuxo vi upp vid Tegnérska ljud;
Af honom fick tanken sin högtidsskrud
Med genomskinliga, ädla veck
Och snitt från klassiska himmelsstreck.

Han gick — och ingen har fyllt hans rum.
Bland Lundagårds kronor hans bild står stum.
På tysta strängar ser solen ner
Och lockar ej fram någon solsång mer.

Men dikten från seklets ynglingsår
Är ung i dag som den var i går,
En skatt, som mullen ej når med rost,
En eld, som tinar upp glömskans frost.

Från stundens äflan går minnesgod
Vår tanke till foten af skaldens stod;
Där dröj, o son af vårt tidehvarf,
Och svara, huru du skött hans arf!

Är Svea sådant, som siarns syn
Det såg bak remnade framtidsskyn?
Den helga låga, hans sånger väckt,
Säg, glöder hon än hos en yngre släkt?

När under gnistrande Karlavagn
Du trampar fjäten för eget gagn,
Säg, om i suset kring nattlig stig
Ej förebråelser blanda sig?

I dina lador har fliten gömt
En rikdom, som fäderna aldrig drömt.
Säg, är du färdig att offra allt,
Om frihet, fosterland så befallt?

Så spörjer från stjärnorna skaldens röst.
Se tankfullt ned i ditt eget bröst
Och svara med handling en gång, o folk.
Ditt svenska samvetes ädle tolk!

I dag du firar den stores fest;
Hur vill du vörda hans minne bäst?
O, gif det svar, hvarom sången ber.
Så är du värd att ha ägt *Tegnér!*

INNEHÅLL.

Svenska bilder

